

Evaluering av forsøk i Hå kommune

Delrapport 1 - første breddestudie

ARTIKKEL

UNDERSØKELSE

DELRAPPORT

NOTAT

HÅNDBOK

Av Anne Marie Presthus, Gunnar Næss og Liv Kari B. Tønnessen

Skriftserien nr. 79. Høgskolen i Agder, Kristiansand 2001

Obrestad fyr

Anne Marie Presthus, Gunnar Næss og Liv Kari B Tønnessen

Evaluering av forsøk i Hå kommune

Delrapport 1 - første breddestudie

Sammendrag

Dette er den første delrapporten i prosjektet "Evaluering av forsøk i Hå kommune". Høgskolen i Agder har i 2 år fulgt arbeidet med forsøk i Hå. Etter at forsøket er avsluttet sommeren 2002, skal analyser av innsamlede data gjøres ferdig, og det skal skrives sluttrapport om evalueringsarbeidet.

Denne rapporten gjør rede for den første breddestudien i evalueringa. I rapporten gjøres det rede for hvilke avvik Hå kommune har søkt fra L 97, opplæringslov og arbeidstidsavtale. Det orienteres om evalueringsoppgaven og metoden i denne første breddestudien. Delrapporten gir en kort beskrivelse av skoleorganisasjonen i Hå. Det gis en beskrivelse av de ti grunnskolene i kommunen og hvilke deler av forsøket de ulike skolene har valgt å arbeide med. Vi anser denne delen av rapporten som et viktig grunnlag for fortsettelse av evalueringsarbeidet. I delrapporten gjennomgås de resultatene av analysene som er gjort så langt i forhold til en ny organisasjon av skolene: Innføring av lag med lagleder, fastlærer og avvik fra arbeidstidsavtale. En foreløpig rapport ble lagt fram, for informanter vi hadde intervjuet, på et seminar 4.september 2001. Innspill fra seminaret er delvis arbeidet inn i rapporten, og delvis er de satt inn i slutten av rapporten som et eget avsnitt.

Skriftserien nr 79

95 sider
100 NOK

ISSN: 1503-5174 (elektronisk utgave)
ISBN: 82-7117-499-1 (elektronisk utgave)

© Høgskolen i Agder, 2002
Serviceboks 422, N-4604 Kristiansand

Emneord:
Evaluering
Forsøk
Skoleutvikling
Grunnskole

Forord

Dette er den første delrapporten i arbeidet med å evaluere skoleforsøk i Hå kommune. Prosjektet er en ekstern evaluering i forhold til at kommunen i 1999 søkte om avvik fra en del punkter i læreplan, arbeidstidsavtale og opplæringslov. Arbeidet med evalueringa startet høsten 2000.

Høsten 2000 og våren 2001 ble det gjennomført en breddestudie hvor samtlige 10 skoler i Hå kommune var med. Datagrunnlag for studien har vært ulike bakgrunnsdokument og intervju. Høsten 2000 gjennomførte prosjektgruppen intervjuer med rektor, lagleder, lærer, tillitsvalgt, foreldrenes arbeidsutvalg og elevråd ved hver skole. Våren 2001 ble brukt til å skrive ut og analysere de dataene vi hadde så langt. I tillegg forberedte og startet vi med å ta inn noe data i forhold til videre arbeid høsten 2001.

I og med at dataene for denne rapporten ble hentet inn høsten 2000, vet vi at det er skjedd endringer på skolene som ikke er kommet med her, men som vil bli dekket i senere rapporter. Hensikten med denne første breddestudien var å lage et fundament for resten av arbeidet med evalueringa – sluttrapporten er beregnet å komme i desember 2002.

Arbeidet har vært inspirerende og arbeidskrevende. Spesielt hyggelig har det vært å besøke skolene og gjennomføre intervju. Vi er blitt vennlig tatt i mot og det er blitt ryddet tid til oss i en ellers travel hverdag.

Kristiansand, september 2001

Gunnar Næss

Anne Marie Presthus

Liv Kari B Tønnessen

Innholdsfortegnelse:

Innholdsoversikt	
1 Innledning	1
Prosjektgruppen	1
Mål for forsøket i Hå kommune.....	2
Avvik fra L 97, opplæringslov og arbeidstidsavtale.....	2
Tidsramme for forsøket og evalueringa.....	5
2 Evalueringsprosjektet	6
Oppgaven	6
Evalueringsarbeidet.....	7
Metode i breddestudien.....	8
Annen vurdering av skolene i Hå	9
3 Skoleverket i Hå kommune	11
Skoleorganisasjonens oppbygning i Hå.....	12
Ti skoler i Hå	14
Bø skule	15
Høyland skule	17
Motland skule.....	22
Varhaug skule	26
Vigrestad skule.....	30
Vigre skule	32
Ogna skule	35
Nærbø ungdomsskule.....	38
Varhaug ungdomsskule.....	42
Vigrestad ungdomsskule.....	46
4 Sentrale sider ved forsøket	51
Lag og lagleder	51
Lag.....	51
Lagleder.....	52
Ressurs til lagleder.....	54
Kommentar	54
Fastlærerordningen	57
Fastlæreren.....	57
Hvem er fastlærere?.....	60
Debatt og vurderinger	62
Kommentarer	66
Arbeidstidsordning.....	67
Kommentar	69
5 Avslutning	71
Oppsummering.....	71
Sentralt i forhold til lagleder.....	71
Sentralt i forhold til organisering av lag på en skole.....	73
Sentralt i forhold til fastlærerordningen	73
Sentralt i forhold til arbeidstidsordningene	74
Oppsummering av seminar	75
Sluttord.....	77
Kilder	78
Oversikter over tabeller, figurer og vedlegg	79
Vedlegg	80

Innholdsoversikt

Kapittel 1 orienterer om mål og tidsramme for forsøket i Hå. I tillegg gis det i kapitlet en gjennomgang av hvilke avvik fra L 97, opplæringslov og arbeidstidsavtale som Hå har søkt om og fått dispensasjon fra.

I kapittel 2 gis en kort orientering om arbeidet som helhet i evalueringsprosjektet. I tillegg orienteres det om evalueringsoppgaven sett i forhold til sentrale føringer for forsøksarbeidet i Hå. Slutten av kapittel 2 har med et avsnitt om metoden i den første breddestudien og et avsnitt om vurdering som faller utenfor evalueringsprosjektet.

Kapittel 3 gir en kort beskrivelse av skoleorganisasjonen i Hå. Det gis en mer omfattende beskrivelse av de ti grunnskolene i Hå og hvilke deler av forsøket de ulike skolene har valgt å arbeide med. Skolebeskrivelsene er basert på en del skriftlig materiale, men hovedvekten av innholdet bygger på de 5 til 6 intervjuene som er gjort ved hver skole. Beskrivelsene av hver skole er sendt tilbake til rektor ved skolen en gang, for å få korrigert faktaopplysninger som vi i tolkingen av intervjuene enten ikke hadde forstått, eller som av andre grunner skulle være feil. Vi anser kapittel 3 som et viktig grunnlag å ha med i fortsettelsen av evalueringsarbeidet.

I kapittel 4 gjennomgås de resultatene av analysene som er gjort så langt i forhold til en ny organisering av skolene: innføring av lag med lagleder, fastlærer og avvik fra arbeidstidsavtale. I analysene har vi forsøket å se endringer i sammenheng med ulike indre og ytre kontekstfaktorer, slik vi har oppfattet dem gjennom det materialet vi har analysert.

Kapittel 5 er en oppsummering av hovedpunktene i kapittel 4 og gir et mer konsentrert bilde av analyseresultatene.

En foreløpig rapport ble presentert for informanter vi hadde intervjuet i skolene i Hå på et seminar 4. september 2001. De fleste deltakerne på seminaret fikk rapporten tilsendt ca. en uke på forhånd. Av ulike årsaker fikk noen informanter ikke rapporten før på seminaret, det er beklagelig. Seminaret ga oss gode innspill og vi har også fått en del innspill i etterkant. Innspillene er delvis arbeidet inn i rapporten (der det var konkrete feil) og delvis har vi tatt inn innspill i avsnittet "Oppsummering av seminar" i slutten av kapittel 5.

1 Innledning

Våren 2000 ble Høgskolen i Agder kontaktet av Hå kommune, ved skolesjef Olav Lindal. Hå kommune hadde søkt KUF om å få sette i gang forsøk på grunnlag av Opplæringslovens § 1- 4, Forsøksvirksomhet:

Departementet kan etter søknad frå kommunen eller fylkeskommunen gi løyve til at det blir gjort avvik frå lova og forskriftene etter lova i samband med tidsavgrensa pedagogiske eller organisatoriske forsøk.

For å få tillatelse til å sette forsøket i gang måtte Hå kommune forplikte seg til å inngå en avtale med en høgstole / et forskningsmiljø om eksternt vurdering. Dette er nedfelt i protokoll fra forhandlingene mellom KUF og lærerorganisasjonene om forsøk ved sju skoler i Hå for perioden 01.08.99 til 31.07.02. Departementet og samtlige organisasjoner fant å kunne godkjenne forsøket med følgende merknad:

Det inngås avtale mellom Hå kommune og en høgstole / et forskningsmiljø om evaluering

(Punkt 3. Protokoll 30.juni 1999, for 7 av skolene)

Hå kommune og Høgskolen i Agder inngikk sommeren 2000 avtale om oppdrag med å evaluere forsøk med skoleutvikling som kommunen hadde satt i gang i samtlige ti grunnskoler i kommunen. Kontrakt for arbeidet høst 2000 / vår 2001 ble skrevet 23.05.00.

Prosjektgruppen

Ansvarlig for evalueringa er en prosjektgruppe som består av 1.amanuensis Anne Marie Presthus, høgstolelektor Gunnar Næss og 1.amanuensis Liv Kari B. Tønnessen. Prosjektleder er Anne Marie Presthus. Til sammen skal arbeidet pr år ha et omfang på litt under en stilling.

Mål for forsøket i Hå kommune

01.08.99 startet Hå kommune opp med forsøksvirksomheten. Målet for forsøket er:

... å finna fram til ein organisasjonsstruktur der leiing kan utøvast som dynamiske prosessar som sikrar godt samsvar med læringssyn og andre faktorar som er viktige for utvikling av ein god skule. Like sentralt som leiaropplæringa er utviklinga av leiingsfunksjonar i skulen som organisasjon.

(Skriv fra Hå kommune 28.07.99)

For å få dette arbeidet til slik de ville, søkte kommunen KUF om avvik fra ulike punkter i L97, opplæringslov og arbeidstidsavtale.

Avvik fra L 97, opplæringslov og arbeidstidsavtale

Når det gjelder avvik fra L 97 og opplæringsloven, søkte Hå kommune og fikk tillatelse på vegne av alle grunnskoler i kommunen. I forhold til arbeidstidsavtalen og sentralt inngåtte tariffavtaler, måtte tariffpartene, KUF og lærerorganisasjonene sentralt, forhandle om avvik. Avvikene er nedfelt i protokoll fra forhandlingene.

Hå kommune søke bl.a. i brev pr.25.10.99 og fikk innvilget av KUF, bl.a. i brev av 24.02.00, å avvike fra følgende to punkter i Opplæringsloven:

- Opplæringsloven § 8 – 2 Klassen.

Alle elevar har rett til å høyre til ein klasse. For bestemte delar av opplæringa kan elevane organiserast på andre måtar. Organiseringa skal til vanleg ikkje skje etter fagleg nivå, kjønn eller etnisk tilhøyrse.

Kvar klasse skal ha ein klassestyrar med særleg ansvar for dei praktiske, administrative og sosialpedagogiske gjeremåla som gjeld klassen, blant anna kontakten med heimane.

(Opplæringsloven kap. 8)

En del skoler i Hå har valgt å slå elevene sammen i større grupper enn en klasse. Lærere danner arbeidslag med felles ansvar for denne gruppen. I en slik større gruppe er det flere lærere som er fastlærere (av noen også kalt primærlærere) som har spesielt ansvar for en mindre gruppe elever.

- Opplæringsloven § 11 – 1 Samarbeidsutvalg for grunnskoler .

Ved kvar grunnskole skal det vere eit samarbeidsutval [...] Kommunen kan skipe eit felles samarbeidsutval for grunnskole og kommunal barnehage. Etter avtale kan ei tilsvarande ordning etablerast mellom privat barnehage og kommunal skole. Utvalet skal ha to representantar for elevane, ein representant for undervisningspersonalet, ein representant for andre tilsette i skolen, to representantar for dei tilsette i barnehagen, to representantar for foreldrerådet i skolen og to representantar for foreldrerådet i

barnehagen. I tillegg til dei representantane for kommunen som følgjer av første og tredje leddet, kan eigaren av barnehagen nemne opp inntil to medlemmer.

(Opplæringsloven kap.11)

De to minste og den største av barneskolene i Hå kommune, som også har barnehage, har søkt om og fått avvik fra denne paragrafen i opplæringsloven. Skolene ønsker å beholde et felles samarbeidsutvalg for barnehage og skole. Hvis de skal følge den nye lovteksten, blir det svært mange medlemmer i samarbeidsutvalget. Ved små skoler syntes de det blir belastende. Samarbeidsutvalget ved disse skolene er beholdt slik det var fra før loven ble endret ved lov 16 april 1999 nr. 18 (i kraft 1 juli 1999, etter res. 16 april 1999 nr. 388). Et eksempel fra Høyland skule på samarbeidsutvalget slik det er beholdt er:

- ❑ Tre foreldrerepresentanter (fra barnehage, småskoletrinn og mellomtrinn)
- ❑ Tre fra undervisningspersonalet (barnehage, småskoletrinn og mellomtrinn)
- ❑ En fra andre tilsatte i skole og barnehage
- ❑ To elevrepresentanter
- ❑ To kommunale representanter (rektor og en politiker)

Su konstituerer seg selv.

Det er søkt, forhandlet og gjort avtale om endringer i ”Særavtale om arbeidstid og ressursbestemmelser for skoleledere i grunnskolen” (01.aug.98).

- ❑ Alle skolene har søkt om avvik fra avtalen om tid til ledelse ved at de går vekk fra den tradisjonelle modellen med rektor og undervisningsinspektør. Skolekontoret i Hå tilstreber at alle rektorer skal ha 100% tid til ledelse. Den delen av tid til ledelse ved skolen som er over 100%, blir enten fordelt til lagledere av arbeidslag eller fordelt på flere personer i et arbeidslag.

I søknaden er det understreket at det bare er rektor som har arbeidsgiverfunksjon og undervisningspersonalet ellers har lærervilkår, men de kan ha ulike funksjonsoppgaver. I søknaden blir det trukket fram at en minstetid til ledelse skal, ved de minste skolene, være uavhengig av svingninger i elevtallet.

Det er også søkt, forhandlet og gjort avtale om følgende endringer i Særavtale om arbeidstid for undervisningspersonale:

- Årsverk, andre oppgaver, 190-timersramma og samarbeid, for og etterarbeid og +/- 2 t/uke ved periodelesing.

I dette ligger at noen skoler flytter noe av 540-timers-rammen til arbeid med elever i klasserommet. Ellers styrer arbeidslagene / trinnene en del av 190-timers rammen og har ansvar for deler av den 39. arbeidsuke. Det er spesielt søkt om avvik fra punktet med +/- 2t/uke ved periodelesning. Søknaden inneholder også et punkt om utvidet arbeidsår, dvs. at lærere/lagledere har et arbeidsår som går ytterligere ut over elevenes arbeidsår. Noen skoler har utvidet fra 5 bundne arbeidsdager til 8 arbeidsdager for lærerne utenom elevenes skoleår. I ettertid, ved ny avtale som ble inngått 30.juni 2000, vil det i følge flere av informantene våre, ikke vært nødvendig å søke om så mange avvik som det her er gjort.

Det er (i brev pr. 25.10.99) søkt om avvik fra L97 i forhold til

- Fag og timefordeling (s. 80, L -97).

Dette er i søknaden begrunnet med at skolene bedre vil kunne ta hensyn til ulikheter i bakgrunn, forutsetninger og interesser hos eleven.

- Kommunen har inne en søknad om fritak for vurdering med karakterer.

På ungdomssteget skal det òg vere vurdering med karakterar. Denne vurderinga tek utgangspunkt i mål og innhald i faga. Vurdering med karakter må ein sjå i samanheng med den individuelle vurderinga utan karakter, slik at ein samla sikrar breidda i vurderinga av elevane. (s. 79, L97)

Et par av ungdomsskolene ønsker i perioden å prøve ut vurderingsmåter som øker motivasjon og lærelyst hos elevene, og søker om fritak for vurdering med karakterer.

- I tillegg til punktene over er det dessuten planlagt å søke avvik fra innhold (stoffmengden) i L97. Et par skoler arbeider med denne problematikken og vurderer å sende søknad senere i perioden.

På neste side er satt opp en tabell over skolene og avvikene høsten 2000 for å gi en bedre oversikt.

Avvik Skoler	Opplærings- loven § 8.2	Opplærings- loven § 11 – 1	Arbeids- tidsavtalen: Tid til ledelse	Arbeids- tidsavtalen: Årsverket, osv.....	L 97: Fag og time- fordeling	L97: Stoff- mengde	L97: Fritak for vurdering med karakterer
Bø skule	Ja	Nei	Ja	Ja	Nei	-	-
Høyland skule	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Plan- legger	-
Motland skule	Ja	Nei	Ja	Ja	Ja	-	-
Varhaug skule	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	-	-
Vigrestad skule	Ja	Nei	Ja	Ja	Ja	-	-
Vigre skule	Ja	Ja	-	Ja	Ja	-	-
Ogna skule (1.kl – 10.kl)	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	-	Hå kom. søker
Nærbø u.skule	Ja	Nei	Ja	Ja	Ja	-	-”-
Varhaug u.skule	Ja	Nei	Ja	Ja	Ja	-	-”-
Vigrestad u.skule	Usikker	Nei	Ja	Ja	Ja	-	-”-

Tabell 1. Oversikt over skoler og hva de ulike skolene benyttet av avvik i forsøksarbeidet, høsten 2000.

Tidsramme for forsøket og evalueringa.

Hå kommune har satt forsøksperioden for alle skolene fram til 31.07.02, dvs. tre år for 7 av skolene og litt kortere for de 3 skolene som har sluttet seg til forsøket litt senere. Skolene har selv bestemt hvilke avvik de ville søke om eller knytte seg til.

En oversiktstabell over tidsdisponering i forsøket og ekstern vurdering fra Høgskolen i Agder i perioden 01.08.99 til 31.12.02 kan settes opp på følgende vis:

01.08.99 til 31.07.00	Første år av forsøket i Hå kommune, 7 av skolene er inne i forsøket	
01.08.00 til 31.07.01	Andre år av forsøket i Hå kommune Alle 10 skolene er inne i forsøket	Første år i arbeidet med ekstern vurdering fra HiA. Det blir laget en første breddestudie og arbeide med dybdestudier startes opp. Den første breddestudien presenteres for informanter og skoleadministrasjonen i kommunen 4.september 2001.
01.08.01 til 31.07.02	Tredje år av forsøket i Hå kommune	Andre år i arbeidet med ekstern vurdering fra HiA. Arbeidet med dybdestudier fortsetter og på våren gjøres en siste breddestudie.
01.08.02 til 31.12.02		Avslutning av arbeidet med ekstern vurdering, utskriving av sluttrapport.

Tabell 2. Tidsoversikt over forsøket og evaluering av forsøket.

2 Evalueringsprosjektet

Etter planen skal vi i to år følge og samle inn data fra skoleforsøkene i Hå kommune. Vår oppgave er å beskrive forsøket og hvordan arbeidet i forsøket utvikler seg. Utfordringen er å finne sammenhenger mellom de avviksordninger det er søkt om og de endringer som skjer i skolenes liv og virke.

Oppgaven

Vi vil analysere og vurdere om arbeidet i Hå har bidratt til at de har nærmet seg forsøkets mål (se: 1 Innledning s. 5). Hå kommune har satt opp et relativt vidt mål og en del av evalueringsarbeidet vil være å sortere ut ulike indikatorer som kan gi oss en forståelse av måloppnåelse.

I søknaden til KUF presiseres fra Hå kommune at arbeidet skal vektlegge:

STYRKING AV LÆRINGSSITUASJONANE

Elevperspektivet er i fokus. Den viktigste oppgåva til skulen er å hjelpe barn og ungdom i deira utvikling og læring. I arbeidet med skuleutvikling vidare, vil det vera viktig at vi heile tida har barnet / eleven i sentrum.

Vi legg vekt på tre forhold som utgangspunkt for utviklinga:

- *At elevane sjølve er aktive i eiga læring*
- *At lærarane er aktive i tilrettelegginga*
- *At det vert lagt til rette for nære og viktige relasjonar i læringsarbeidet*

(Skriv fra Hå kommune 28.07.99)

I skrivet som legger grunnlaget for søknaden om forsøk og derfor følger denne rapporten (Vedlegg 1), konkretiserer skoleetaten i Hå i forhold til ”styrking av lærings situasjonene”. Det første punktet: "at elevene selv skal være aktive i egen læring" konkretiseres med at elevene skal ha økt grad av innflytelse. De skal ha innflytelse på bl.a. hva de skal lære, hvilken sammenheng stoffet skal stå i og hvordan de skal lære, dvs arbeidsmåter og ulike rammer på læringsarbeidet.

Det andre punktet: ”at lærerne skal være aktive i tilrettelegging” konkretiseres blant annet med at lærerne skal legge til rette for og lede elevenes læringsarbeid. Lærerne skal i hovedsak veilede elevene. Lærerne bør ha stor grad av medinnflytelse på ressursbruk, disponering av tid, fordeling av oppgaver i et arbeidslag og valg av ”pedagogisk vei”.

Til slutt, i forhold til ”viktige relasjoner i læringsarbeidet”, fokuseres tre punkt. For det første er det viktig med gode relasjoner i ulike grupper, der elever er med. For eksempel ulike elevgrupper og grupper der både elev og lærere deltar. For det andre er personalet sentralt. Kvalitet i relasjonene mellom de enkelte i personalet og mellom personalet og leder vektlegges. I tredje punktet trekkes relasjoner til lokal- og storsamfunnet fram og i den forbindelsen både sentrale planer og lokal tilpassing.

Dette er eksempler på verdier og aktiviteter som er viktige for vår evalueringsstudie. Punktene sier oss noe om hva Hå kommune legger i ”*ein god skule*”. Videre bygger evalueringa på at skolens forpliktende grunnlag er L 97, naturligvis med de unntak det er søkt om i forsøket.

Evalueringsarbeidet

Evalueringsarbeidet legges opp som forskningsbasert evaluering. Med det mener vi at vi i evalueringsarbeidet setter opp samme krav som til forskningsarbeid i forhold til datainnsamling, databehandling og tolkning av data.

Evaluerings- og forsøksarbeidet følges parallelt i to år. Evalueringsprosjektet har hele tiden hatt en fortløpende dialog med skolene og skoleadministrasjonen i Hå. Evalueringa kan i den forstand beskrives som følgeforskning.

Det er sannsynlig at evalueringsarbeidet vil påvirke arbeidet i forsøket og vi tar sikte på å synliggjøre dette i analysearbeidet. Evalueringsprosjektet slik det blir gjennomført er imidlertid ikke så tett knyttet opp til forsøksarbeidet at det kan kalles aksjonsforskning.

I sluttrapporten for vurderinga vil vi drøfte nærmere hvilken påvirkning evalueringa kan ha hatt på arbeidet i forsøket. Det er viktig at resultater fra forskernes påvirkning blir behandlet på linje med andre data og at forskningens mulige påvirkning også blir brukt

som en bakgrunn for tolkning av data . Sluttrapporten vil også inneholde et mer omfattende avsnitt om evalueringsstrategien i arbeidet.

En oversikt over møter og tider i forbindelse med datainnsamling på ulike skoler i forhold til breddestudien og delrapport 1, er lagt ved rapporten (Vedlegg 2).

Metode i breddestudien

Til grunn for den første breddestudien ligger i hovedsak dokumentstudier og intervju.

Viktige dokumenter i dette arbeidet har vært:

- ❑ Søknaden fra Hå kommune til KUF
- ❑ Protokoller, ført i forhold til avvik fra arbeidstidsavtale
- ❑ Søknader / godkjenningsskriv som gjelder avvik fra lov og læreplan
- ❑ Evalueringsrapporter, fra evaluering gjort av skolene selv
- ❑ Faktaopplysninger som vi har fått fra skolene, på forespørsel (Vedlegg 3)

Intervju på hver skole med

- ❑ Rektor
- ❑ En av lagledene
- ❑ En av lærerne
- ❑ En tillitsvalgt¹
- ❑ Foreldrenes arbeidsutvalg (gruppeintervju)
- ❑ Elevrådet eller representanter for elevrådet (gruppeintervju)

Lagledere og lærere ble valgt ut etter et system i forhold til ulike trinn og klasser som vi hadde satt opp på forhånd for best mulig å sikre et tilfeldig utvalg. Rektor ved skolen ble ut fra disse kriteriene bedt om å finne personer som hadde anledning til å møte oss den dagen vi var ved skolen. Stort sett ser vi at dette ga oss god spredning i forhold til alder, kjønn, erfaring og hvilket klasstrinn de ulike informantene arbeidet på. Vi ser ett unntak i forhold til spredning i klasstrinn, og det er ved en ungdomsskole der de fleste informantene kom fra ett klasstrinn.

Intervjuene ble tatt opp på bånd og varte jevnt over fra en til to timer. Til sammen har vi gjennomført nærmere 60 intervjuer. Vi har også hatt to mer strukturerte samtaler med skoleadministrasjonen i Hå kommune.

¹ *Det var tilfeller på små skoler, hvor lærer- og tillitsvalgt- perspektivet ble dekket av en person av praktiske grunner. Vi ba der vedkommende å meta-kommunisere til oss når han/hun snakket som lærer og når vedkommende uttalte seg som tillitsvalgt.*

Vi startet arbeidet med at to av oss, Anne Marie Presthus og Liv Kari B Tønnessen var på dagsbesøk i Hå kommune. Der fikk vi første orientering om skolene og arbeidet i skolene i Hå og var på korte besøk på Varhaug barneskole og Varhaug ungdomsskole. Vi hadde også møte med kommunens hovedtillitsvalgte fra Norsk lærerlag og Lærerforbundet. De hovedtillitsvalgte hadde satt opp en ”ønskeliste” over tema de ville vi skulle fokusere på i evalueringsarbeidet. Denne gikk vi gjennom og diskuterte. (Vedlegg 4)

Neste gang vi var i Hå var også Gunnar Næss med og intervjuarbeidet startet. I alt tok intervjuarbeidet litt over to uker, bl.a. hele uke 42 og 43 høsten 2000. En disposisjon over ulike tema vi ønsket å snakke om i intervjuene ligger ved rapporten (Vedlegg 5)

Vi har i denne omgang ikke brukt systematisk observasjon, men har fått inntrykk av skolene vi har besøkt når vi har gjennomført intervjuene. På en del skoler ble vi vist rundt på skolen, i tillegg hadde vi på alle skolene mer uformelle samtaler på lærerværelse, spiserom og lignende. Dette har gitt oss nyttig tilleggsinformasjon og bakgrunnsstoff.

Annen vurdering av skolene i Hå

I søknaden til KUF om å få gjennomføre forsøket skisseres det opp evaluering i tre punkter:

- ❑ *En vurdering hvert halvår fra kommunen og hver skole som er med i forsøket*
- ❑ *Mulighet for arbeidstakerorganisasjonene til å ha egen vurdering*
- ❑ *En ekstern vurdering og oppfølging. Først og fremst fra Høgskolen i Agder, men også med andre høgskoler / forskningsmiljø i samarbeid med KUF.*

(Skriv, Hå kommune 28.07.99)

Kommunen har startet arbeidet med å utvikle rutiner for skolebasert evaluering. I evalueringsprosjektet har vi lest gjennom rapporter fra to omganger med skolebasert evaluering. Ikke alle skolene hadde levert to rapporter, og ikke alt av rapporter har vært relevant for vårt arbeid, men vi har hatt nytte av å lese gjennom materialet, ikke minst har det har vært til hjelp i arbeidet med å få et helhetsinntrykk av arbeidet i skolene i Hå.

I tillegg til Høgskolen i Agder som er engasjert for å evaluere forsøk i Hå kommune i sin helhet, er Arbeidsforskningsinstituttet inne i kommunen i forbindelse med evaluering av L 97. De har lagt deler av sin studie til to skoler i Hå: Høyland skule og Varhaug ungdomsskule. Prosjektansvarlig for prosjektet: ”Lære for livet?” er Jon Frode Blichfeldt.

Prosjektperioden er fra 1.1 2000 til 1.7 2003. Prosjektet ønsker å se nærmere på det daglige, praktiske skolearbeidet, hvordan dette betinges av og må forholde seg til lokale særdrag. (Prosjekttorget, Forskningsrådets hjemmeside)

Vi har vært i kontakt både med prosjektleder og prosjektdeltakerne fra Arbeidsforskningsinstituttet. Besøkene har blitt koordinert slik at ikke skolene skulle få en for tung belastning med for mange forskere ved skolen på samme tid. Det har ikke vært noe faglig samarbeid mellom de to evalueringsprosjektene fram til denne rapporten går i trykken. Vi vil imidlertid undersøke om det kan være muligheter for dette senere i arbeidet.

Bilde Jæren

3 Skoleverket i Hå kommune

Hå er en landbrukskommune på Jæren. Den er delt i to typer landskap. I sør og øst er det for det meste heier og fjell. I den vestre delen av kommunen finns det mer typiske flate Jærlandskapet. Samtidig har Hå tettsteder som vi har hørt beskrevet som ”stasjonsbyer” og som ligger tett ved jernbanen. En av stasjonsbyene, Varhaug, har kommuneadministrasjonen i Hå og ca. 3500 innbyggerer. Varhaug vokste fram på 1800-tallet i den tiden det ble bygd jernbanelinje fra Stavanger til Egersund. Kommunen har et landareal på 247 kvadratkilometer og et folketall i 1999 på 13704 mennesker. (Kilde: fylkesmannen i Rogaland)

Vi er blitt fortalt at steinbukken i kommunevåpenet symboliserer samhold og samarbeid. Det er en påminning om sammenbinding mellom natur og folk, festet til generasjoners arbeid for livberging, kultivering og dyrking av landet for å legge grunnlagt for framgang og trivsel. De tre føttene på steinbukken er også symbol på tre kommuner, Nærbø, Varhaug og Ogna, som i 1964 ble slått sammen til Hå kommune.

I flere intervju er Jærkulturen beskrevet for oss som spesielt handlingsorientert, Jærbuen lar handlingene tale for seg. En rektor la også til at:

Me er handlingsorientert innafor det me har – ein gjere så godt ein kan, inna for det ein har å rutta med.

Går en tilbake i tid, for eksempel 40 år, var det vanligere at skolene var små grendeskoler. De fleste er etter hvert blitt sentralisert. Skole og utdanning har nok, som en informant uttrykte det *hatt sin plass i systemet, men det var viktigere ting enn skole*. Videre mente informanten at *denne holdningen kunne skolene enda merke i forhold til foreldregruppas holdninger til skolefritids-ordningene - på skolen skal man være minst mulig*. Men vi fikk inntrykk av at dette hadde endret seg noe de seinere årene.

Skolene i Hå har hatt en tradisjon der det har vært svært mange lærere (og rektorer) utenbygds fra. Dette er også endret nå. Litt spesielt for Hå, slik vi ser det, er at på onsdagene har elevene i småskolen ingen skoletimer.

I senere år har skolene i Hå deltatt i flere forsøk og gjennomført ulike utviklingsarbeid. For eksempel var de med i "Forsøk med pedagogisk tilbud for 6-åringer" (avsluttet 1991), forløperen til SFO (i Hå kalt "Heilskapsskolen"), utprøving av L 97, og har gjennomført utviklingsarbeid med aldersblanding. Kommunen er kjent for å være en foregangskommune på skolefronten og har i de senere 5-6 årene tatt mot mye besøk av skolefolk fra andre kommuner i Norge.

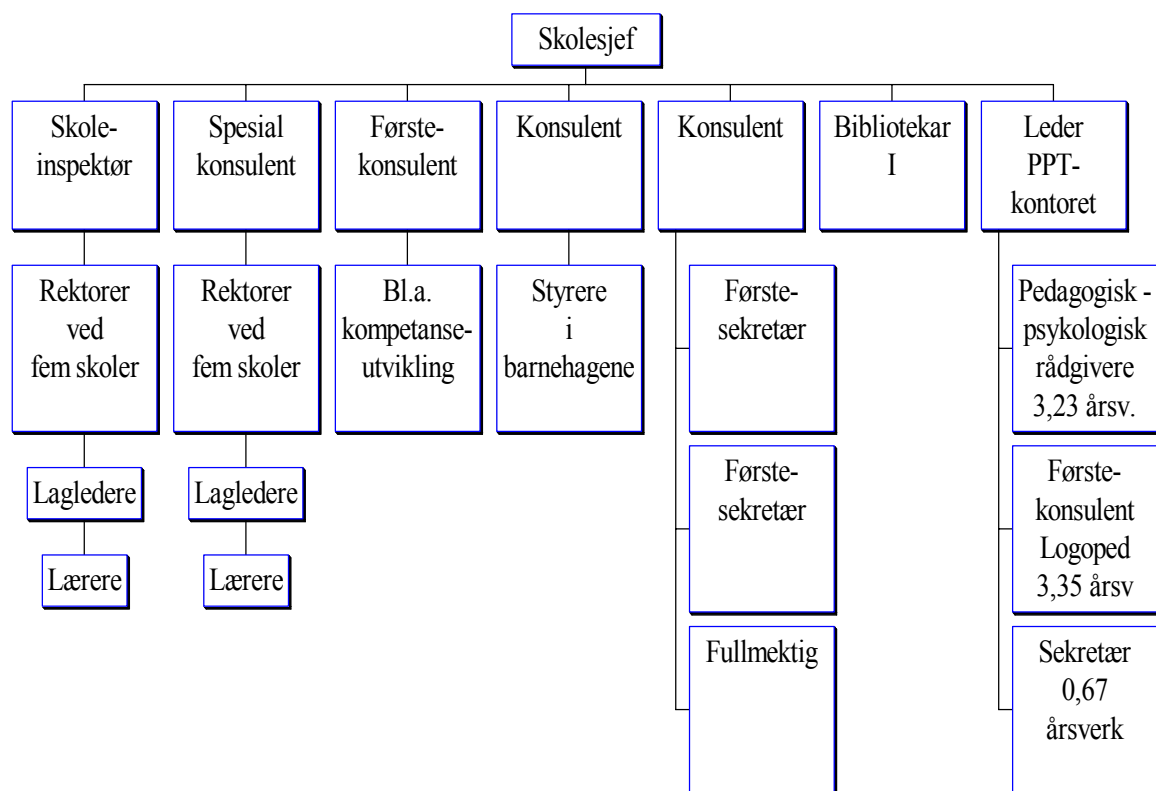
Mange informanter vi snakket med setter pris på disse besøkene og syns det er interessant å snakke med kollegaer fra andre områder av landet. Noen trekker fram at det kan bli for mye besøk i perioder, og etterlyser en bedre struktur eller plan for besøkene. Spesielt på små skoler er det få som deler på å ta i mot besøk, på større skoler kan de lettere dele på det. De har ikke noe ekstra tid for å ta i mot besøk, men etter hvert er det blitt et system på betaling. Nå kan skolene ta 250 kroner timen, det er likt for alle skolene og de kan bruke dette til noe de selv bestemmer, for eksempel tilskudd til personalseminar.

Skoleorganisasjonens oppbygning i Hå.

Skolekontoret i Hå er ledet av skolesjef Olav Lindal. Direkte til ham rapporterer bl.a. skoleinspektør Ragnvald Riis, spesialkonsulent Aud Irene Bjørnløw og førstekonsulent Svend Håvik. Det er disse fire vi i evalueringsprosjektet har hatt kontakt med ved skoleadministrasjonen i arbeidet med første breddestudie. Ragnvald Riis og Aud Irene Bjørnløw har tett oppfølging av skolene gjennom skolenes rektor.

Det er tre skoler hvor rektor har administrativt ansvar for barnehagen som ligger i tilknytning til skolen, Høyland, Varhaug og Vigre. Hå kommune har til sammen 14 kommunale og 1 privat barnehage.

Figur 1. Enkelt organisasjonskart over skoleorganisasjonen i Hå kommune.

Ti skoler i Hå

I Hå kommune er det 10 grunnskoler, 6 barneskoler, tre ungdomsskoler og en kombinert barne og ungdomsskole. Skolene ligger spredt rundt i kommunen.

Beskrivelsene av skolene er litt ulike, både i innhold og form. Det har ikke vært noen intensjon i arbeidet å gi sammenlignbare beskrivelser av skolene.

Vi har i intervjuene spurt litt i forhold til ulike data som elevtall, lærere osv, men lagt mest vekt på mindre målbare ting. Vi har stilt åpne spørsmål om informantenes inntrykk av skolens historie og kultur, elevers og læreres trivsel, forhold til foreldre, osv. Det er en fare for at mer presise og ”trange” spørsmål ville vært dårlige spørsmål, på grunn av at vi ikke kjente skolene da vi startet intervjuarbeidet. I vårt materiale har derfor informantene vektlagt ulike ting og vi tror det beskriver skolenes egenart ganske bra.

Vi håper at lesere som kjenner skolene godt syns karakteristiske trekk er kommet fram, og kanskje også ser trekk de ikke har tenkt over før. Videre håper vi at det for lesere som ikke

kjenner skolene, vokser fram et bilde som gir dem et inntrykk av den enkelte skole og livet ved denne skolen. For hver skole har vi gitt en mer beskrivende oversikt over forsøket, slik det var da vi besøkte skolene høsten 2000. Det er en balanse mellom hvor utførlig vi kan beskrive skolene og forsøket ved skolene og hvor mye plass vi syns vi kunne sette av til dette kapitlet i rapporten.

Det inntrykket og den kunnskapen vi har fått av skolene i Hå gjennom intervjuene vil være et viktig grunnlag å ha med i fortsettelsen av evalueringsarbeidet. Beskrivelsene av skolene er ment å gi en bakgrunn for hele evalueringa og presentasjonene av analysearbeidet så langt, i denne rapporten presentert i kapitel 4 og 5.

Bø skule

Bilde Bø skule

Bø skule ligger litt i utkanten av Nærbø sentrum, det nordligste og største tettstedet i Hå. Den ble bygget i 1890 som storskole. Den nye skolen, fra 1956 til 1958, var den eneste barneskolen i tettstedet fram til nye Motland ble bygget i 1976. Høsten 2000 hadde skolen ca 255 elever og to paralleller på alle trinn, unntatt i 6. klasse.

Bygningene ligger i en hestesko. I korridorer og klasserom er det dekorert med elevarbeider, noe flere av våre informanter peker på som et positivt særtrekk ved skolen. Det nevnes også at skolen har gode utearealer, og blant annet tilgang til flere ballbaner.

Lærerpersonalet har i mange år vært temmelig stabilt, men riktignok med ganske mange ufaglærte. Rektor er Ingvar Gausland. Han er også engasjert i kommunepolitikken, og har bl.a. vært ordfører i Hå.

Våre informanter synes relativt samstemte om at skolekulturen er preget av stor innsats fra lærernes side og en relativt konservativ profil. Over halvparten av foreldrene i FAU har sjøl gått på Bø, og mange av elevene kommer fra den mer landlige delen av nærmiljøet – begge deler bidrar til å forsterke inntrykket av stabilitet.

For noen år siden drev skolen med en del forsøk, blant annet ”heilskapsskolen” og engelsk i småskolen. Skolen var også med i det nasjonale 6-åringsforsøket. Fleksitid, som Håskolene har blitt ganske kjent for, ble prøvd på Bø skoleåret 99/00, på et par trinn, men er ikke blitt videreført – fordi, som rektor uttrykte det: *Det var vel ikkje heilt øverbevisande.*

I denne omgangen ble ikke Bø skole med i forsøkene i Hå i første runde, men var blant de skolene som kom med fra høsten 2000.

Arbeid med forsøk høsten 2000

- Skolen deltar med fastlærerordning i de to 1. klassene og i 6.klassen. Rektor mener det ble disse to trinna fordi lærerne der ønsket det. Andre peker på at situasjonen med lærerressursene i 1. klasse gjør at det ligger svært godt til rette der, og at 6.klassen, som er det eneste trinnet der det ikke er parallellklasser, både er stor og spesielt krevende, så det *faktisk tvinga seg fram fastlærerordning i den klassen*, som en av lærerne uttrykte det.
- Skolen er også med på ordningen med at inspektør er skiftet ut til fordel for lagledere. En har da fordelt lærerne på tre lag: 1. og 2.klasse (4 klasser), 3. og 4.klasse (4 klasser) Og mellomtrinnet dvs. 5., 6. og 7.klasse (5 klasser). Prisen for å gå over til å gi laglederne rammer for et større ansvar, var imidlertid at skolen kuttet ut inspektørstillingen, og på Bø synes ikke minst rektor at denne prisen var høy.

Flere av informantene er inne på at fastlærerforsøket nok var mer ønsket fra skolens side, og altså mer frivillig, enn laglederordningen, der de opplevde et visst press fra skolekontorets side om å delta.

Begge disse forsøkene hadde imidlertid hatt forløpere på skolen. En av lærerne viste til at skolen for noen år siden hadde forsøkt med *delt klassestyreransvar*, og mente at

fastlærerordningen egentlig er det samme. Flere peker på at laglederordningen også er modnet fram på skolen ved at en i noen år har hatt teamledere som var med i et pedagogisk utvalg, sammen med rektor. Men disse teamlederne hadde verken det samme ansvar, myndighet eller kompensasjon som laglederne nå har fått. Flere av våre informanter er inne på at disse forsøka verken er særlig omfattende eller egentlig radikalt nye ved skolen.

Informantene gir et relativt samstemmig bilde av skolen som traust og solid, men ikke noen pionerskole pedagogisk. Men hva som er nytt og gammelt, avhenger jo av perspektivet.

Og selv om mye av undervisningen foregår i tradisjonelle klasserom med pulter og kateter, så benyttes det i høy grad elevaktive arbeidsformer, ikke minst knyttet til bruken av arbeidsplaner. En av lærerne forteller at da hun kom til skolen for mange år siden, møtte hun her både teamarbeid blant lærerne og ukeplaner for elevene – noe som ikke var vanlig da. Skolen har nå differensierte ukeplaner, og elevene arbeider med aldersblanding noen timer i uka.

Høyland skule

Høyland skule er kommunens nest minste skole og ligger i et typisk landbruksområde, slik en tenker seg Jæren. Samtidig som elevene bor spredt, slik at de møtes lite på fritiden, så er det ikke mange som bor lenger enn 4 km borte fra skolen og benytter skoleskyss.

Her er både skole og barnehage, og rektor Marianne Nordin Helvig er leder for begge. Skolen består av to relativt små bygninger med påbygg, det ene i vinkel. Barnehagen er en hvit trebygning på nabotomt og kan se ut som en del av skolen. Til sammen har skole og barnehage ca 150/160 barn. Det er ved skolen to trinn som egentlig er en klasse, nemlig 3. og 4.klassetrinn. I barnehagen er førskolelærer, lærling og 3 assistenter. I skolen er det 9 lærere, to assistenter og en miljøassistent (ikke alle i 100% stilling). I tillegg har skolen, ved siden av rektor, vaktmester og kontorhjelp. Bygningene ligger nær riksveien. Bygningene er ikke nye og til dels slitt.

Mange foreldre har gård, hvor en eller begge arbeider. Det viser seg bl.a. i at det har vært lite behov for barnehage, og da rektor ble tilsatt for to år siden var det ledige plasser i barnehagen. På samme måten var det med skole – fritidsordningen, her var det gjerne 10 barn på det meste.

Det er et flyktningemottak i nærmiljøet, og alle barna derfra i skolealder kommer til Høyland skole. Da vi var på besøk i slutten av oktober hadde skolen 20 flyktningebarn. Når en så stor del av elevene er flyktninger, preger det skolen og skolemiljøet på flere måter. Bl.a. settes store krav til begreps- og språkopplæring. Antallet flyktningebarn varierer, og det kan være vanskelig å forutsi når barna og familiene deres flytter til en annen del av landet eller må reise hjem. Foreldre trakk fram at de trodde de norske barna vegret seg for å knytte seg for tett til et flyktningebarn, for de visste at plutselig kunne det skje at flyktningebarnet måtte dra videre. Det økonomiske tilskuddet skolen får for arbeidet med flyktningebarna er viktig for skolens økonomi.

Da Marianne Nordin Helvig ble tilsatt som rektor hadde det vært ganske turbulent på skolen. Det var uro i noen av klassene, i personalet og det var en del konflikter mellom foreldre og skole. Konfliktene kunne muligens virke større enn de var, men det var nødvendig å ta fatt i dette og arbeide med å snu dette til noe mer positivt. Ellers roser også rektor foreldrene og trekker fram at spesielt på Høyland har foreldregruppen svært god dugnadsånd.

Da rektor ble tilsatt om høsten 1998 var lærerne slitne og en del hadde sagt opp sommeren før. Det måtte gjøres en del tilsettinger ganske fort og resultatet var at det ble ganske mange ufaglærte lærere. Dette var kort litt av bakgrunnen for at rektor etter en måned sa til hele lærergruppen at *vi må dra vekk på personalseminar og samle oss om noe*. De dro på

en hytte i to dager og hadde det hyggelig samtidig som de arbeidet effektivt fra de kom og til de dro hjem. Slik ble skolens handlingsplan ”født”. De startet ved å spørre *hva skal vi gjøre for at det skal være trygt og greit å være på skolen* og de var enige om at det skulle være hovedpunktet og at de måtte finne ut hva de skulle gjøre for å få det triveligere. De valgte tre områder: det fysiske, det faglige miljøet og sosialt miljø. Slik klarte de å starte arbeidet med å snu stemningen i personalet ved skolen.

Da de laget handlingsplanen hadde de allerede en diskusjon om *å få tavla ut*. I tillegg bestemte de å gjøre om klasserommene på mellomtrinnet til arealer der funksjonene bestemte utformingen. I forhold til det faglige satte de opp en del felles resultatmål om det som går på ansvar og tilpasset opplæring (at de skulle ha individuelle planer). Målene gikk på mestringsopplevelse. De satte opp elevsamtaler, forutsigbarhet, arbeidslyst og faglig utvikling. Handlingsplanen ble laget på fire sider, og inneholdt de tre områdene nevnt i avsnittet over. Malen for handlingsplanen har de beholdt, selve planen ble revidert i 99/00. Høyland skole og barnehage har etter dette også startet med å lage en virksomhetsplan og de har utarbeidet en visjon for arbeidet som spesielt vektlegger positivt elevsyn.

Arbeid med forsøk høsten 2000

- Redusert representasjon i samarbeidsutvalget. Alle er enige om at dette er en god ordning. Samarbeidsutvalget er slik det har vært før ved Høyland skole.

Skolen valgte å søke avvik for å unngå at utvalget ble for stort. Det er i hovedsak de samme foreldrene som har barn både i barnehagen og skolen. Sammensetningen av samarbeidsutvalget ”stemmer” ved at de nå har forsøk med lagledere og tre arbeidslag: barnehage, småskole og mellomtrinn. Skolen har foreldrerepresentanter for hvert av lagene, slik at alle arbeidslagene blir ivaretatt.

- Laglederordningen. Skolen og barnehagen er, som nevnt i punktet over, organisert i tre arbeidslag.

Arbeidslagene har ansvar for å gi tilpasset opplæring, valg av læremiddel, innkjøp til laget og vikarordning. Lærerne har et felles ansvar for laget, både sosialt og faglig. Ved Høyland skule har de to lønnstrinn for hver av de to lagledere i skolen. Laglederne danner sammen med rektor lederteamet. På møtene i lederteamet frykter rektor det gjerne blir litt mye

skolesaker. Men lagleder i barnehagen synes dette er interessant fordi barnehagen og skolen prøver å arbeide som en helhet, de har felles visjon og handlingsplanen er utformet for både barnehage og skole.

- Fastlærerordningen.

Ved Høyland har det med fastlærer ikke betydning så mye fordi de har små klasser. Men skolen har fra 01.08.00 ni fastlærere. Skolen har også fastlærer for flyktninge-elevne på mellomtrinnet og i småskolen. Samtidig som de forsøker å integrere flyktningene i skolen generelt, vil de gjerne ha en som har et hovedansvar for foreldresamtaler og lage arbeidsplaner, dvs ha ansvaret for opplæringen i det hele tatt, selv om barna er integrert i klassene.

- Avvik i forhold til arbeidstidsavtalen. Høyland skule har søkt og fått avvik i forhold til bl.a. pluss eller minus to timer / uke og de bruker noe av 540-timene inne med elevne.

Erfaringen med noe mer fleksibilitet er for det første at skolen lettere kan imøtekomme ønsker i forhold til ulike læreres arbeidstid, både når det gjelder kompetanseutvikling og når det gjelder avspasering hvis de trenger det. For det andre mener de at lærerne nå har mer tid med elevne og lettere får ryddet plass til individuelle elevsamtaler hver uke. Til sist trekker de også fram at lærerne nå lettere kan samarbeide.

- I forhold til fag- og timefordeling i L-97 så har også Høyland skule søkt avvik fra dette punktet.

Som en del andre informanter ved ulike skoler så er rektor noe i tvil om de hadde trengt å søke avvik fra dette punktet. Ved skolen arbeider de ut fra arbeidsplaner og fagplaner, utgangspunktet er læreplanen og det fagstoffet de skal gjennom. Hun mener det er umulig å telle hvor mange for eksempel engelsktimer og hvor mange norsktimer hver elev arbeider med stoffet. Mange emner / prosjekter inneholder flere fag og går over i hverandre. Så minutt telling er ikke mulig å gjøre, men elevne er forpliktet på at den planen de får skal de gjøre ferdig, og den følger L97 i forhold til mål og fag.

- Ved skolen planlegger de å søke om de kan bruke noe mer tid til praktiske fag eller praktisk tilnærming. Det har de ikke gjort enda, men de ønsker å få til arbeidsplaner som tilnærmer seg fagstoffet mer praktisk.

Et av resultatene av arbeidet med handlingsplanen det første året var en omorganisering på mellomtrinnet. Det ble laget ”stille” arbeidsrom (kontor) med en arbeidsplass til hver elev, og mindre undervisningsrom med langbord, som ser mer ut som store grupperom. De fungerer også som sosiale rom i forhold til samarbeid når ikke det er undervisning i rommene. Spesielt på mellomtrinnet har skolen lagt om mye av undervisningen og bygd om lokalene. På grunn av det har skolen fått stor publisitet og har mye besøk.

Skoledagen ved Høyland skule er ikke delt opp i undervisningstimer. Det er en felles plan for klassen, men ikke timeplan slik de hadde før. Hver fredag har de fellessamling i gymnastikksalen for alle på skolen og i barnehagen.

Elevene på mellomtrinnet får en gang i uka utdelt en elevplan som viser:

1. Hvilken tid lærere planlegger å bruke til gjennomgang av nytt stoff eller tid der alle elevene skal være samlet, for eksempel musikk, engelsk og kroppsøving.
2. Hvilken tid elevenes arbeidstimer er plassert. Her arbeider elevene på egen hånd ut fra sin individuelle arbeidsplan.

Den individuelle arbeidsplanen har tre ulike nivå, markert med tre farger gul, rød og blå. Den gule planen er enklest og baserer seg mest på reproduksjon av lærestoff. Elevene trenger ikke velge like nivå i alle fag. En skal gjøre et nivå i hvert fag hver uke. Om eleven blir ferdig med planen, fortsetter han/hun på neste nivå. Lærerens rolle i undervisningsdagen er blitt endret, læreren må arbeide mer som veileder enn før.

Skolen har innført fleksitid på mellomtrinnet. Elevene kan komme 7.30 og være til 14.30 hver dag utenom onsdag. Vanligvis så begynner elevene 8.20 og slutter 13.50, så de har mulighet til å spare opp 1 ½ time hver dag. Onsdag har mellomtrinnet bare 3 undervisningstimer og det er ikke fleksitid den dagen, lærerne bruker resten av dagen til møter.

Ordningen med fleksitid på Høyland er at elevene avspaserer en time for en time. Mange kommer før 8.20, men det er ikke alle som setter seg ned på arbeidsrommet og arbeider for å spare tid. De velger selv, noen arbeider, noen møtes bare og prater, noen er ute og spiller fotball, osv. På mellomtrinnet er det to arbeidsrom med individuelle arbeidsplasser, der sitter elevene aldersblandet 5., 6., og 7., klasse. Utenfor, i et eget rom, er en lærer til stede og elevene kan få hjelp og veiledning. Elevene selv noterer når de kommer og når de går

hjem. Regnskapet gjøres ved å sette kryss for hvert 10. minutt. Tilsvarende kan de stryke et kryss hvis de tar en 10 minutt pause og avspaserer. Skolen har den erfaring at dette fungerer greit.

Det er ingen grenser for hva elevene kan spare opp, men avspasering avgrenser seg selv, fordi elevene ikke kan avspasere arbeidet, men kun tiden. De kan heller ikke spare opp tid og overføre det til neste skoleår.

Skolens erfaringer er at de fleste elevene sparer opp tid. Men de har også den erfaringen at det er svært få som tar ut all oppspart tid. Noen sparer opp tid for å ha fri når de kommer hjem og andre sparer for eksempel til en ferie. Andre igjen arbeider i fleksitiden for å lettere få hjelp og veiledning.

Elevene må ikke alltid søke om å avspasere, men de må gi beskjed. Skolen har individuelle avtaler med hjemmet om tid for avspasering. Det er også et system fra uke til uke om hvilke timer de kan avspasere. Det er nesten ingen som avspaserer om morgenen og det er nesten aldri noen kommer for sent. At barna er tidlig oppe betegner rektor som *en Høyland trend!*

Motland skule

Motland skule ligger i et eneboligområde på Nærbø. Den er en barneskole med to paralleller på hvert trinn og er omtrent 20 år gammel. Høsten 2000 hadde skolen 323 elever. Rektor Trond Arild Grødem overtok jobben skoleåret 2000 / 2001. Før det hadde han vært inspektør og lagleder på Varhaug barneskole.

I 1. klasse er det 51 elever som er delt inn i 4 grupper med hver sin primærlærer. 3. klasse har 48 elever som deler et stort felles landskap. 7. klasse har 34 elever i et felles landskap. De andre klassene har vanlige tradisjonelle klasserom med hver sin klassestyrer.

Av 36 ansatte i undervisnings og administrative stillinger er 32 kvinner og 4 menn. I tillegg er det ansatt 5 assistenter, alle kvinner, dessuten en bibliotekar og en sosionom. I tredje og syvende klasse er altså veggene mellom klasserommene fjernet. Det pågår en diskusjon om hvorvidt flere vegger skal fjernes. Her er meningene delte.

Skolen er organisert med rektor som leder i 100% administrativ stilling, og med tre lag med hver sin lagleder. Laglederne har følgende timeressurser til fordeling:

Lag 1 (1. - 2. klasse): lagleder 3 timer

Lag 2 (3. - 4. klasse): lagleder 3 timer

Lag 3 (5. - 7. klasse): lagleder 5 timer

Laglederne deltar i en pedagogisk ledergruppe og skal være et bindeledd mellom personalet og ledelsen. Hver lagleder har 3 ekstra lønnstrinn. Lagleder for 5. – 7. klasse har utvidete oppgaver i forhold til de andre laglederne. Vedkommende skal blant annet være stedfortreder for rektor og har et overordnet ansvar for tidsplanlegging og sammensetning av arbeidsfellesskap. Laglederne har søkt om å få være lagledere. Det er lagmøte hver tirsdag fra kl. 08.00 – 08.30.

Ved siden av møtene i laget er det trinnmøter. Lærerne som er intervjuet sier alle at trinnmøtene er viktigere enn lagmøtene. Det er der planleggingen av undervisningen og utarbeidelsen av arbeidsplanene foregår. De bruker også mer tid på trinnmøter enn på lagmøter.

Arbeid med forsøk høsten 2000

Skolen er med på følgende forsøk:

- Lagledere i stedet for inspektør.
- Fastlærer (primærlærer) i stedet for klassestyrere. Det er søkt for tre trinn, men bare 1. klasse har valgt ordningen.
- Avvik fra læreplanen. Skolen har søkt om fritak fra å følge årstimetallet for fag i læreplanen.
- Avvik fra arbeidstidsavtalen. Arbeidsåret til lærerne er delt i to hovedkomponenter. Tid sammen med elevene og tid til andre oppgaver. Tid sammen med elevene skal være minst 950 timer.

Det har vært stor utskifting av lærere på skolen. Ingen av informantene har vært der mer enn tre år, og de har ingen klare oppfatninger om hva som kjennetegner kulturen. Svarene på spørsmål om hva som preger kulturen er så forskjellige som: *Vi er flinke til å samarbeide. / Vi er opptatt av den enkelte elev. / Vi er egentlig ganske tradisjonelle og jobber hver for oss.*

Ingen av informantene visste om skolen har en formulert visjon. Rektor gav uttrykk for at det var noe han savnet, og som han ville prioritere å arbeide med. Det finnes nok en formulering, men ikke noe som noen synes å ha et eiendomsforhold til. Alle lærerne som ble intervjuet kjenner godt til de kommunale målene og gir sin tilslutning til dem. Målet er å skape best mulig læringsmuligheter for den enkelte elev, det er det enighet om.

Skoleklokken ringer bare i forbindelse med skolestart og langfriminutt. Ellers legger de forskjellige trinnene i stor grad opp dagen som de ønsker. Elevene har i gjennomsnitt ca. to timer hver dag til å arbeide med ukeplanene sine, i 7. klasse går arbeidsplanene over to uker. På mellomtrinnet er det fleksitid for elevene og det er en fast ordning med aldersblanding. Alle elevene er med på en aldersblandet gruppe 4 timer i uken.

Det er lærerne på trinnet som utarbeider arbeidsplaner for elevene. Disse skal være tilpasset den enkelte elev. I tillegg til det arbeidet lærerne fører opp i planen, kan elevene selv legge til det de ønsker å arbeide spesielt med. Måten arbeidsplanene er utformet på er forskjellig fra trinn til trinn. De lærerne som ble intervjuet visste lite om arbeidsplanene på andre trinn. I tillegg til arbeidsplanene har elevene lekseplaner. Arbeidsplanene er for skolebruk, lekseplanene for hjemmebruk.

Det er utformet nye læringsarealer som er mer i tråd med de arbeidsmåtene læreplanen legger opp til på noen av trinnene. 4. – 6. klasse holder fortsatt til i tradisjonelle klasserom. Skolen har et bibliotek som er tilgjengelig hele skoledagen, der er ansatt bibliotekar og elevene kan fritt benytte biblioteket når de jobber med arbeidsplanene.

Det er vanskelig å få noen til å være lagledere. Oppfatningene om hva jobben innebærer varierer. Noen mener det er mer arbeid enn det er gitt ressurs til. Andre lurer på hvorfor noen skal tjene mer når de ikke gjør mer enn andre. Da stillingene ble lyst ut første gang var det ingen søkere. Rektor måtte gå rundt og nærmest overtale noen til å ta jobbene. I følge rektor skyldes dette mye at det manglet beskrivelser av hva laglederne skulle ha ansvar for. Slike avklaringer er det jobbet med, og på intervjutidspunktet er det utarbeidet en ganske detaljert liste over fordeling av arbeidsoppgaver mellom rektor, kontorassistent og de forskjellige laglederne. Rektor tror det vil bli lettere å få søkere neste år.

Selv om bare 1.klasse har valgt ordningen med fastlærere dette skoleåret, gav alle som ble intervjuet uttrykk for at de syntes det virket som en fornuftig ordning. De regner med at alle etterhvert vil være med på ordningen. I foreldrenes arbeidsutvalg var det to som ikke visste om ordningen og en som trodde den var innført på tre trinn.

Begrunnelsen for å søke fritak fra å følge årstimetallet for fag i læreplanen, er at elevene arbeider i større arbeidsøkter, der lek og fordypningsoppgaver er sentralt og hvor stoffet er organisert i tema. Elevene arbeider med stoffet i sitt eget tempo og velger selv rekkefølge. Årsplaner og ukeplaner skal være dokumentasjon i forhold til elevenes rettigheter. Ingen av lærerne gav uttrykk for at dette hadde noen særlige konsekvenser i praksis. De bruker fortsatt læreplanene som utgangspunkt for arbeidet med elevenes arbeidsplaner. Foreldrene som ble intervjuet kjente ikke til forsøket og skjønnte ikke hva det gikk ut på.

Begrunnelsen for avvik fra arbeidstidsavtalen er ideen om å få til en mer fleksibel organisasjon for å nå skolens visjoner og mål. 190 og 540 timers rammen er slått sammen i en pott. I praksis fører forsøket til at lærerne har større disposisjonsrett over egen tid. Slik rektor ser det arbeider lærerne på skolen mye, men han er ikke alltid enig i deres prioriteringer.

Det kan gi et fortegnende bilde av Motland skole at ingen av intervjuobjektene har vært der mer enn tre år. På den annen side er det nok et typisk trekk ved skolen at gjennomtrekken er stor. Det har vært svært mye sykefravær høsten 2000. Delvis henger dette sammen med graviditet hos flere av lærerne på det ene laget. Vårt inntrykk er at det finnes flere kulturer på skolen. På småskoletrinnet er det åpent og eksperimenterende. I 7.klasse er det også noe på gang. Ellers på mellomtrinnet er det noen lærere som fortsatt foretrekker klasseromsundervisning og helst vil fortsette med det.

Foreldresamarbeidet synes i stor grad å dreie seg om at skolen informerer. Foreldrene er egentlig ganske fornøyde med det. På direkte spørsmål er alle medlemmene i FAU enige om at dersom skolen hadde invitert til debatter og dialoger i forkant av forsøkene, ville det blitt svært dårlig fremmøte.

Varhaug skule

Bildet er hentet fra skolens hjemmeside.

Varhaug skule ligger i Varhaug sentrum. Varhaug skule er en relativt stor skule som ved siden av rektor Leif Obrestad, har 35 lærere, en bibliotekar, syv elevassistenter og en sosionom. Skolen har også vaktmester, fire renholdere og sekretær. Skolen har ca 374 elever. De fleste elvene bor i byggefelt i stasjonsbyen Varhaug, men en del kommer også fra gårdsbruk i distriktet. Flere elever har skoleskyss. Ved siden av barneskolen er det to barnehager og en ungdomsskole på Varhaug.

Varhaug skule er fra 1958. Senere er den blitt påbygd, og den delen av skolen som inneholder bl.a. administrasjon, personal og møterom er fra 1980. Tilbygget kom da det ble behov for arbeidsplasser for lærerne, da fikk de også et større personalrom. Varhaug skule har vært en skule som er blitt flikket og ordnet på. Tidligere inspektør ved skolen mener at skolen har vært kjent for at det ikke er nødvendig med fine lokaler for å få til ting. Skolen har gjort noe ut av det de hadde og sett mulighetene i det de ville med skolen og ikke sett hindringer i bygningene. Varhaug skule er den skolen som først ble kjent for den alternative organiseringen som de startet opp med, og er en av de skolene i kommunen som har hatt mest besøk fra skolefolk i andre kommuner.

Skolen har et kollegium som har vært i endring de seinere årene, fra å være et kollegium med lite utskiftninger, har de i de seinere årene hatt flere utskiftninger, fått inn litt yngre krefter, slik at skolen nå har en god aldersblanding blant lærerne. Det er også blitt en større grad av lokale folk i kollegiet. Typisk for kollegiet, mener rektor, er at det er svært lojalt. Har de hatt en diskusjon på noe så er de lojale i forhold til det som er bestemt. En annen ting som er typisk for personalet, og det mener flere av de vi intervjuet, er at her er det lærere som har valgt å samarbeide. Der er ikke de nye lærerne som spesielt har dratt i gang fornyelsen ved skolen, det har alle gjort i samarbeid. Rektor mener at de har en kultur ved skolen der de er trygge på å tenke nytt.

I sin søknad om forsøk til KUF 31.05.99 skriver Varhaug skole at skolens visjon tar utgangspunkt i den generelle delen av læreplanen og hovedmålene for opplæringa som er gitt der. Spesielt trekker skolen fram det integrerte menneske. I tillegg trekker skolen fram Hå kommunes tre punkter som sentrale: at elevene selv er aktiv i egen læring, at lærerne er aktive i tilrettelegging av læringssituasjonene og at det blir lagt til rette for nære og viktige relasjoner i læringsarbeidet. Varhaug skole har en visjon der de tar hensyn til disse overordnede visjonene, og konkretiserer disse. Det sentrale i visjonen er at skolen skal organiseres i tjenlige og fleksible arbeidsøker, elevene skal få ansvar for egen læring og biblioteket skal være hjertet i skolen. Skolen skal legge stor vekt på samarbeid, temaarbeid, aldersblanding, prosjektarbeid, uteskole, tilpasset opplæring, hjem-skole samarbeid, fornuftig ressursdisponering, vurdering, og de skal bygge opp de tilsattes kompetanse.

Arbeid med forsøk høsten 2000

- Laglederordningen. Skolen er organisert med fire arbeidslag, to på småskoletrinnet og to på mellomtrinnet. Hvert lag har en lagleder. De to laglederne på samme trinn samarbeider tett og fordeler selv arbeidsoppgavene seg imellom. Hver lagleder har redusert leseplikt med 6,25 timer pr. uke. Det gis fem lønnstrinn til hver lagleder og tidligere inspektør har beholdt sin lønn. Ellers har laglederne lærevilkår, med unntak av at de har møteplikt noen flere dager enn lærerne, i forhold til elevenes arbeidsår.

De har ved skolen fordelt rektors arbeidsoppgaver mellom laglederne når ikke rektor er til stede. De er rektors stedfortreder på ulike områder.

Ved skolen har de før forsøket prøvd ut organisering med lagleder i to år. Forskjellen nå med forsøket, en forskjell som trekkes fram ved ulike skoler, er at skolen kan gi lønnskompensasjon til laglederne og gi dem litt tid av administrasjonsressursen, det hadde de ikke lov til før uten å gi inspektørlønn. Så også personalet ved Varhaug skule mener at denne delen av forsøket har presset seg fram fra ting som de har arbeidet med fra før. I tillegg til at inspektørstillingen er borte, så har de også tatt bort sosiallærer og kontaktlærer.

- Primærlærer. Ved Varhaug skule har de innført ordningen på 6. og 7. trinn. Rektor tror at skolen vil utvide denne ordningen etter hvert. Da vi intervjuet representanter for elevrådet, var ordningen med primærlærer noe elevene var godt fornøyd med. De begrunnet dette ut i fra at de fikk færre lærere å forholde seg til og at det ble roligere. Ordningen med primærlærer var relativt ny da vi snakket med elevene. En annen forklaring på at elevene etter hvert hadde færre lærere å forholde seg til, kan være at skolen nå var flinkere til å samle lærerne på ett trinn.

Før forsøket hadde man ved skolen begynt å tenke på også denne delen av forsøket. De hadde regnet ut klassestyrers ressurs og tenkt ut hvordan det hadde vært mulig å fordele den på flere. Men så fikk de ikke lov, fordi det var en tariff. Rektor tør ikke påstå at denne ideen kom fra Varhaug skule, men han mener bestemt at dette også har vært diskutert på denne skolen.

Primærlærers oppgaver er bl.a. å ha ansvar for at arbeidsplanene blir tilpasset hver enkelt elev. På mellomtrinnet får elevene arbeidsplaner med sitt navn på. Noen elever kan få arbeidsplaner som er nokså like, men planene er tilpasset eleven. I stedet for at matematikklæreren lager plan for matematikk, engelsklæreren for engelsk osv, så skal primærlæreren se en helhet i dette. Dette setter krav til organiseringa på teamet.

- Avvik i forhold til arbeidstidsavtale. I forhold til arbeidstidsavtalen har skolen søkt og fått innvilget følgende punkter:
 1. flytte noe av 540-tiden til arbeid med elevene i klasserommet
 2. la trinnet få styring med en del av 190-timene (40%)
 3. la trinnet få ansvar for deler av 39.arbeidsuke (40%)
 4. avvikende arbeidsbelastning avgrenses ikke til + eller - 2 timer pr. uke

Ved skolen har de bundet 4 av 5 samarbeidstimer. Til tross for det, så har ikke skolen noen dager vært nødt til å binde tid ut over kl. 14.15.

Tre av ukedagene starter hele personalet opp klokka åtte. Mandag er det fellesmøte med morgensamling. Tirsdag er det møte på laget, og fredag er det enten fellesmøte, lagmøte eller trinnmøte. I praksis har de fast kontortid ved skolen. Her har det vært litt konflikter. Rektor trekker fram at tid er den viktige bøygen på mange skoler. De har hatt noen runder ved skolen på dette, bl.a. om inspeksjonsplikta, nå ligger diskusjoner de har hatt i bunnen for den praksisen de er blitt enige om.

- I forhold til fag og timefordeling. Ved skolen har de en grunnfordeling der de har lagt ut timer til temaarbeid, prosjekt, aldersblanding osv og har, i følge rektor, et veldig godt system på det. Men det er når de skal tilpasse dette til hver enkelt elev, at de trenger noe avvik. Det er viktigere at det blir tilpasset hver enkelt elev enn at lærerne skal gå gjennom alle emner. Ved skolen har de regnskap for det som gjelder klassen, og så er det i samråd med foreldre lagt inn individuelle planer. Hvis det er enighet mellom foreldre, elev og lærer, så føler en seg ikke bundet av fag og timefordeling, for det skal være en tilpassing. Også rektor ved Varhug skule er litt usikker på om de i det hele trengte å søke avvik for å gjøre det de gjør, men for sikkerhets skyld så har de gjort det.

Den overordnede planleggingen ved skolen er rektors ansvar. Men han føler seg ikke alene om dette, han er i et lederteam sammen med laglederne. Men tidsplanlegging og arbeidsplaner er lagledernes oppgave. I tillegg har de ved skolen satt opp medarbeidersamtale som ansvarsområde både for rektor og lagleder. Det gjør at lærerne kan få tilbud om tre medarbeidersamtaler i året, en med rektor, en med lagleder og en i gruppe.

Undervisningsåret deles i stor grad opp i perioder, hvor elevene i en del perioder arbeider i aldersblandede grupper. De har ikke klasserom slik de hadde før med pulter på rekke og rad. Her er laget arbeidspulter / arbeidsplasser og arbeidshyller til hver elev. Bibliotek ligger som et sentrum i skolen. De har ett rom for hvert trinn som er undervisningsrom / et lite "auditorium". Flere av de vi intervjuet mener omorganiseringa både organisatorisk og fysisk har hjulpet skolen å kunne bruke et større spekter i undervisningen. De mener det er enklere å arbeide med individuelle arbeidsplaner, for elevene å samarbeide, organisere

periodeundervisning, arbeide med aldersblanding og det er også enklere å arbeide med tradisjonell undervisning. Det er kommet en annen forståelse i skolen i dag, trekker de fram, om at det ikke er det beste at læreren alltid snakker og eleven lytter. En del mener at skolen har fått en helt annen innfallsvinkel på dette nå, når tilpasset undervisning er blitt så sentral.

Vigrestad skule

Vigrestad er et tettsted sydøst for kommunesenteret Varhaug. Her ligger både en barneskole og en ungdomsskole. Barneskolen, som heter bare Vigrestad skule, er fra 1893, men den gamle bygningen er borte, den eldste delen nå er fra 1955. Seinere er den påbygd mange ganger.

Rektor Guri Risa har sjøl vært elev ved skolen og vært her nesten hele sitt lærerliv, som lærer, inspektør og de siste 10 åra som rektor.

Skolen har 14 klasser – to på hvert trinn, med om lag 300 elever og 30 lærere. I tillegg er det en barnevernspedagog, fem assistenter og en kontorassistent, som for øvrig fikk utvidet tid da skolen kom med i forsøket med bortfall av inspektør, for å overta noen funksjoner som tidligere lå til inspektør. En del av de ansatte har – som rektor – vært lenge ved skolen. De fleste av våre informanter mener det er et veldig godt miljø ved skolen. Det vil si godt samarbeidsklima, lojalitet og vilje til å prøve nytt.

I FAU får vi for så vidt bekreftet dette inntrykket. Flere av foreldrerepresentantene har sjøl gått på denne skolen som barn og de har et i hovedsak positivt syn på den. De formidler et inntrykk av skolen som et kulturelt midtpunkt for Vigrestad – *mellom idrettshuset og bedehuset*- slik en uttrykte det. Tidligere representerte disse to husa miljøer som stod nokså langt fra hverandre, men dette spenningsforholdet har vært på sterk retur den seinere tid.

Vigrestad skule har gjennom mange år drevet med utviklingsarbeid. Skolen var bl.a. tidlig ute med midttid, noe som fremdeles fungerer ved skolen, i en litt forenkla versjon i forhold til i startfasen. Det vil si at det er et utvida friminutt midt på dagen, og her er det lagt til rette for mange aktivitetsmuligheter for elevene, både ute og inne. Også aldersblanding har skolen lang erfaring med. I 5. – 7.klasse var dette i en form som kalles

Fomus (=forming + musikk) – i 3 timer ukentlig. I noen år har de laget musikal'er, til jul og til sommerferien. Førrige skoleår gjorde de en vri, og delte elevene fra disse tre klassetrinnene i 8 aldersblanda grupper som roterte på stasjoner med data, uteaktiviteter, keramikk osv.

Arbeidsplaner for elevene har lenge vært en viktig del av arbeidet ved skolen. Lærerne legger mye arbeid i dem, og har prøvet ut ulike former. Nå har de som regel ukeplaner med gradert vanskegrad på de fleste klassetrinn, og dagsplaner for de yngste.

Arbeid med forsøk høsten 2000

- Lagleder-ordning. Som på andre skoler måtte en da sløyfe inspektør-stillingen. Men hun som var inspektør var ivrig for å forsøke nyordningen, og ble selv lagleder på mellomtrinnet. Skolen er delt i tre lag: 1. og 2.klasse, 3. og 4.klasse, 5., 6. og 7.klasse. Skolen hadde tidligere hatt to "bolker"- en småskolebolk og en storskolebolk, og de som var ledere for dem måtte ta denne oppgaven av sin 190-timersramme. Nå er det altså blitt tre lagledere, som har fått utvidede oppgaver og kompensasjon for dette. Sammen med rektor utgjør de skolens "plangruppe". I tillegg til disse tre arbeidslaga, så utgjør lærerne på hvert trinn et team.

De tre laglederne får til fordeling 30 % av administrasjonsressursen, 4 p-timer og 3 sosiallærertimer fra rammetimetallet. Dette gir noe nedsatt leseplikt (3,75 t/uke for laglederne i 1.-2. klassetrinn og 3.-4. klassetrinn, og 5,5 t/uke for lagleder 5.-7.klassetrinn. Timene er undervisningstimer dvs. 90 minutter).

- Avvik fra arbeidstidsavtalen. En av informantene formulerte begrunnelsen for at de ønsket avvik fra arbeidstidsavtalen slik:

Skolen ønsket å stå noe mer fritt når det gjelder bruken av 190-timersramma. Det gjelder spesielt på 5. - 7. klassetrinn, der en ønsker å ha noe av denne tida sammen med elevene.

- Avvik fra opplæringsloven, § 2.8 Klassen. Ved skolen er 5A og 5B én storklasse og 6 A og 6 B én storklasse. På hvert av disse trinna er det tre fastlærere, ikke to klassestyrere. I sammenheng med dette ble det gjort ombygginger for 5. og 6. klasse, der det ble slått ut vegger, fjernet tavler, laget "trapperom" (=amfi), grupperom og arbeidsplasser for elevene i et stort "stille rom".

- Avvik fra fag- og timefordeling, L97. Rektor understreker at dette ikke er særlig omfattende:

Vi følte det var umuligt å drive etter læreplanen og telja timer, i og med at det var så møje tverrfaglig og at elevane óg styrte. Så det var i grunnen bare det vi la i det. Ikkje noe sånn voldsomt avvik.

Det har ikke vært stor uenighet blant lærerne om disse forsøkene, men noen syntes beslutningsprosessen gikk for fort. Foreldrene gir uttrykk for at de visste lite om forsøket før det var et faktum. Noen var skeptiske eller også negative på det første foreldremøtet etterpå, men både lærere og FAU har opplevd det som stemningen snudde ganske raskt, da de så hvordan det fungerte.

Fleksitid har de høsten 2000 for 6. og 7. klasse. Året benyttet alle elevene seg av ordningen, høsten 2000 var det ikke riktig alle

. Skolen skiller på arbeidsplanene mellom skolearbeid og heimearbeid. Om elevene kom på skolen for å gjøre heimearbeidet fikk de ikke avspasere.

Vigre skule.

Vigre skule ligger i landlige omgivelser, omkranset av hav og skog og jordbruksarealer, ikke langt fra Hå gamle prestegård. Det dreier seg her om en kombinert skole og barnehage. Rektor Torgunn Arvesen er leder for begge.

Det har vært skole på plassen i 100 år, men dagens bygninger er fra 1977. Siste påbygg, barnehagen, kom til for tre år siden. Skolen er den minste i kommunen. Høsten 2000 hadde den 51 elever. Det er en fådelt skole. I prinsippet er den tredelt, men på grunn av de ekstra ressursene som fulgte med når seksåringene begynte i skolen, er den i praksis firedelt. Skolen har ca. 5 lærerstillinger fordelt på 8 personer, og det har vært en del skifte i personalet. I barnehagen er det 36 barn.

Både skole og barnehage er opptatt av å bruke naturen og nærmiljøet. På skolen har alle elevene uteskole en halv dag hver uke. På Vigre skule har de laget en felles visjon for både skole og barnehage.

Vigre skule er så liten, at selv om rektor også er styrer i barnehagen, kommer administrasjonstiden ikke opp i 100%. Det er derfor ingen administrasjonstid å fordele på lagledere. Rektor ved denne skolen har heller ikke 100% lederressurs. Skolen er likevel inndelt i to lag, et for småskoletrinnet og et for mellomtrinnet. De to laglederne har 2 ekstra lønnstrinn hver, men altså ingen "administrasjonstid". Derimot har hver av laglederne fått 1.75 time fra den ressursen som er beregnet til utviklingsarbeid – for at de skal være pådrivere i dette arbeidet.

Laget på småskoletrinnet består av bare to lærere, mens det på mellomtrinnet er tre. På mellomtrinnet er forsøket med fastlærere innført. De tre deler elevene mellom seg. Rektor har ukentlige møter med de to laglederne pluss en representant fra barnehagen.

Arbeid med forsøk høsten 2000

1. Redusert representasjon i samarbeidsutvalget. Her, som ved Høyland skule, ble dette begrunnet med at siden skolen er en kombinert skole og barnehage, og mange foreldre har barn begge steder, ville det fort blitt et overforbruk av foreldre.
2. Fritak for fag og timefordeling i L97. Dette begrunnes med at mye av undervisningen er orientert omkring tema og prosjekt og elevenes arbeidsplaner.
3. Fastlærerordning på mellomtrinnet.
4. Fleksitid skal prøves ut i løpet av forsøksperioden, men er ikke kommet igang høsten 2000.
5. Arbeidstidordning. Lærerne har frivillig gått med på å bruke en time i uken av 540 timers rammen til samarbeid på laget. Forslaget fra rektor gikk på to timer i uken, men der sa fagforeningen nei. Også deltidsansatte må bruke en time, selv om rammen for dem er mindre. Skoleåret er også utvidet med tre dager for lærerne. To dager er satt av til personalseminar, mens en dag er satt av til koordinering mellom arbeidslagene. Denne tiden er tatt fra 190 timers rammen. Lærerne i fulle poster er stort sett på skolen fra 08.00 til 15.00 eller 15.30 hver dag.

På skolen har en forsøkt å innrede ulike typer rom til ulike aktiviteter. Alle elevene har egen arbeidsplass med hylle og skjerm Brett. Utover det er det innredet arealer for samarbeid og arealer for informasjon / felles opplevelse.

På mellomtrinnet er dette forskjellige rom, mens de på småskoletrinnet har forsøkt å innrede klasserommene slik at det finnes arealer for de ulike aktivitetene i hvert rom. Eneste spesialrom er gymnastikksalen, hvor forøvrig også musikkutstyret befinner seg.

Skoledagen betraktes som en helhet. Læringsaktivitetene er konsentrert om tema/prosjektarbeid og elevenes arbeidsplaner. Det er ikke klokken, men aktivitetene som styrer tiden på Vigre. Det betyr også at lærerne ikke har felles friminutt der de kan trekke seg tilbake til personalrommet og være sammen. I hele formiddagsøkten og ettermiddagsøkten har de ansvaret for sin elevgruppe. Lærerne som ble intervjuet mente at mens elevene på mellomtrinnet brukte noe over 50% av skoledagen til å arbeide med individuelle arbeidsplaner, var det antakelig litt mindre enn 50% på småtrinnet. Elevene som ble intervjuet (mellomtrinnet) mente at ca. halve skoletiden ble brukt til arbeidsplaner.

Tilpasset opplæring er et hovedfokus for skolen. Det arbeides med kontinuerlig å forbedre de individuelle arbeidsplanene for elevene. De lærerne vi intervjuet mente at arbeidsplanene inneholder både kvalitative og kvantitative forskjeller. Elevene opplevde valget som valg mellom mye og lite.

Alle informantene mener skolen er kommet ganske langt. Noen skoler i kommunen er kanskje kommet enda lenger, men de regner Vigre som en av de tre – fire skolene som er kommet lengst i arbeidet med å realisere læreplanen.

Det er imidlertid noen bekymringer også:

- Alle lærerne er usikre på om det er blitt for mye elevstyrt tid. Det går en grense, og kanskje er den overskredet. En del elever har problemer med å takle friheten og ansvaret. Det er relativt mye bråk, og noen elever går mye rundt og surrer uten å få gjort det de skal.
- Læreren fra småtrinnet er redd for at alt det positive som hører sammen med fellesskapet i en klasse skal forsvinne: høytlesning, fortelling og felles samtaler. For mye individualisme og for lite fellesskap.
- Den tillitsvalgte har en følelse av at ordningen med så mye binding av tid går ut over de deltidsansatte.

(Bildet er hentet fra Oгна skules hjemmeside)

Oгна skule

Oгна skule er en kombinert barne- og ungdomsskole med til sammen ca 300 elever, 90 av dem på ungdomstrinnet. Den ligger i et vakkert område, ved havet, helt i sør av Hå kommune. Området er i utkanten av Oгна sentrum, nærmeste nabo er en fin gammel steinkirke. Det er flere tettsteder med omland som sogner til skolen, fra Brusand lengst i nord, så Oгна og til Sirevåg i sør. *I forhold til det er dette en svært spennende skole.*

Skolen ble bygd på 60-tallet og var en 1: 6 skole fram til 1985. Da ble det gjort en del desentralisering av ungdomskolene i Hå, før hadde ungdomsskoleelevene i området her gått på Vigrestad. I fra -85 ble Oгна skule en kombinert barne- og ungdomsskole. I 1992 ble skolen bygd på, da fikk de ny småskoleavdeling og naturfagsal.

Det var stor uenighet i Hå før det endelig ble bestemt at denne skolen skulle ligge i Oгна. Både politikere, skolefolk og "folk flest" engasjerte seg sterkt i debatten. Mange av informantene mener at kulturen i nærmiljøet og på skolen bærer preg av at skolen ligger i utkanten av Hå. Her er de selvstendige og har hatt sine "kamper" i forhold til administrasjonen i kommunen på flere områder. En periode ønsket skolekontoret bl.a. å ta ungdomsskoleelevene tilbake til Vigrestad, det ble det sterk strid om. Det har også vært ganske harde tak mellom skolen og sentralledelsen i forhold til å få nybygg på skolen. Flere av informantene trakk fram at det hadde vært et blandet forhold til skolekontoret, men at det nå var relativt bra.

Skolen har 32 lærere, vernepleier, vaktmester, sekretær, seks elevassistenter, avdelingsbibliotekar, to renholdere, to barne- og ungdomsarbeidere og seks assistenter på SFO. Rektor er Kjell Aanestad og han understreker at de har mange dyktige folk på skolen. Deler av personalet ved skolen har vært og er veldig stabilt. Rektor nevner at det er flere som har vært her siden han begynte som lærer ved Ogna i - 85. Samtidig, sier han, har de hatt mange dyktige lærere som har kommet nyutdannet og har vært ved skolen til de har fått jobb på sitt hjemsted. Skolen har en del stabile lærere, men også en del gjennomtrekk. Rektor sier i intervjuet at lærerne *trives sånn rimelig greit tror jeg. Og så har vi vel noen få som ikke trives også, det vil nok være rett å si.*

Rektor trekker fram at de stabile lærerne i personalet har utviklet et felles grunnsyn som gjør at skolens grunnsyn blir opprettholdt og at de ved skolen også nå forsøker å opprettholde det. På midten av 80 tallet og framover, ble det arbeidet mye med involverings- og verkstedspedagogikk, Thomas Gordon med ”Snakk med oss lærer”, osv. Det pedagogisk grunnsynet ved skolen var (og er fortsatt) humanisme. Skolen har hatt en tradisjon med å ha levende pedagogiske diskusjoner, flere av dem vi intervjuet mener at det er *masse involveringspedagogikk som henger i disse veggene, elevene er i sentrum.* Det var en plattform som inspirerte lærerne ved skolen voldsomt og som de arbeider ut i fra.

Skoledagen ved Ogna er organisert i bolker. I bunnen ligger tankegangen om at elevene må få en del basiskunnskaper. Først på dagen, når elevene kommer har hele skolen, norsk, engelsk, matematikk og lignende. De to timene etterpå har elevene praktisk – estetiske fag. Den siste økta sees i sammenheng med de to første, men organiseres som studie, dvs elevene arbeider med sin individuelle arbeidsplan eller har tema- eller prosjektarbeid. Dvs de to første timene på dagen er rimelig faste, hvor stor del de bruker av friere arbeidsmåter kommer an på hvordan de får integrert mål og lignende i praktiske og muntlige fag.

Skolen har i mange år hatt individuelle arbeidsplaner for elevene med forskjellige koder, 4 – 5 koder, rødt – grønn – gult – sort osv. Med i den individuelle arbeidsplanen er en ”kommunikasjonsbit”, der foreldrene skriver under. Denne kommunikasjonsbiten har de arbeidet mye med sammen med foreldrene for at denne skal bli så god som mulig. De startet med dette på ungdomstrinnet, og utvidet det til også å gjelde mellomtrinnet. I småskolen arbeider de litt på denne måten, skolen hadde en diskusjon rundt dette da vi var på besøk i oktober.

Ogna skule er den skolen i kommunen som argumenterte sterkest mot laglederordningen da den ble innført. Dvs. egentlig hadde de tre arbeidslag fra før, organisert som småskoletrinn, mellomtrinn og ungdomstrinn. Ved skolen var det rektor og to inspektører. Disse hadde ansvar for hvert sitt trinn. Denne ordningen var de godt fornøyd med og ønsket å fortsette med. Da den ene inspektøren ved skolen sluttet, ønsket derfor skolen å tilsette ny inspektør, men dette var ikke mulig da man i kommunen hadde vedtatt å gå inn for forsøk med alternativ ledelsesmodell. Personalet på skolen følte at den nye ledelsesmodellen ble innført på skolen mot deres vilje.

Arbeid med forsøk høsten 2000

- Laglederordningen. Fra 01.08.00 har man ved Ogna skole hatt alternativ ledelsesmodell med arbeidslag og forsøk med tre lagledere tilsatt på lærervilkår. Laglederne ved skolen har minst 20% i stillingen fra administrasjonsressursen. I tillegg så har de en del andre timer også til rådighet, sosiallærertimer og lignende, slik at de har nærmere 30 % hver. Hver lagleder får tre lønnstrinn i tillegg.

Da vi gjennomførte intervju på skolen, høsten 2000, hadde ikke skolen fastlærer eller primærlærer, de hadde heller ikke trinnløsninger med sammenslåing av klasserom eller lignende. Men ved skolen arbeidet de med en søknad om avvik fra opplæringslova § 8.2. De hadde funnet ut at de ville prøve ut en videreføring av forsøket med fastlærerordning. Ikke på alle, men på noen klassetrinn er det så mange elever at det er grunnlag for klassesdeling.

Videre planla de også å søke avvik fra L-97, fag- og timefordeling. Dette ville skolen gjøre for bedre kunne legge opp til tilpasset opplæring, aldersblandet opplæring ut over hovedtrinnene, og for å stå friere i valg av emne til tema og prosjekt. (Brev fra Ogna skole til Hå kommune 12.02.01)

Skolen har derimot ikke søkt om fritak fra lærernes arbeidstidsavtale.

I forhold til karakterfritak, fikk vi inntrykk av at det var liten entusiasme for forsøk med det på skolen. Et eksempel på det fra intervjuene kan være:

Ja det er vi med på enten vi vil eller ikke. For det er Hå kommune som har søkt om det forsøket – så det kom jo, vi er jo mange som ønsker dette velkommen, men for andre så følte de at dette kom på en snikinnført måte. Men jeg tror det er aksept for

det nå, det er jo elevene som velger og da er det jo ikke lærerne som velger. Da blir det ikke lett å argumentere mot for noen parter da, når det er et forsøk som kommunen har og det er elevene og foreldrene som velger. Da er det vanskelig for en lærer å si at jeg skal velge for dere – så den er grei egentlig.

Ved Oгна skole har de fram til nå valgt å ikke ha fleksitid. En viktig grunn for dette er at de fleste elevene er avhengig av buss. De har imidlertid i organiseringa en god midttid som kan gjøres om til fleksitid hvis det skulle være behov for å spare opp tid. Men å si at elevene skal ha fleksitid og spise av elevenes pausetid, som er godt for vennskap, lek og slike ting, har til nå skolen vegret seg for. Det er på skolen elevene møtes. I intervjuet med rektor, trekker han fram at å innføre fleksitid krever en dyptgående diskusjon som elevene selv må være med på. Det har de ikke gjort enda. Men han er åpen for at hvis elevene gjerne ville hatt dette, arbeide hjemme, lage kontrakter – så vil skolen være åpen for å diskutere en slik ordning – men det har ikke kommet opp enda. De vi intervjuet, også foreldre og elever ved skolen, ga uttrykk for liten interesser for fleksitid.

Den første utfordringen framover for skolen mener rektor er å diskutere seg fram til en god virksomhetsplan og lage et organisasjonskart for skolen. Den pedagogiske retningen ved skolen tror mange vi snakket med var bra, men vi fikk inntrykk av at intensjonen var å justere den noe.

Nærbø ungdomsskule

Bilde inn.

Nærbø er det største tettstedet i Hå, og ungdomsskolen der er også den største i kommunen. Den tar imot elever fra fire barneskoler: De to på selve tettstedet Nærbø - Bø og Motland, og fra to mindre barneskoler som ligger lenger ute ved kysten - Høyland og Vigre. Ved sammensetning av klasser og grupper på ungdomsskolen tilstreber en å blande

elevene fra de ulike barneskolene, men slik at hver elev får være sammen med en eller flere venner fra sin gamle skole.

Skolen ligger i nærheten av jernbanen og torgplassen, like ved samfunnshuset. Bygningene er opprinnelig fra 1960-tallet, med et påbygg fra 70-tallet. For en besøkende framtrer skolen som en ganske stor to-etasjers bygning med gårds plass foran og med et åpent inngangsparti midt på. Flere av informantene våre peker på at den begynner å bli noe nedslitt.

Høsten 2000 hadde skolen 278 elever. En del av dem bruker buss til skolen, men de fleste går eller sykler. Rektor beskriver elevenes bakgrunn som hovedsakelig preget av å være et trygt og godt bygdemiljø med solide heimer og gode nettverk, men med et noe mer urbant preg de seinere åra.

Skolen hadde høsten 2000 i alt 29 lærere, 16 menn og 13 kvinner (25 hele stillinger). Aldersmessig er det spredning, med om lag en tredel over 40 år - hvorav de fleste har vært lenge ved skolen. Om lag en tredel er relativt nyutdanna, og den siste tredelen er imellom disse. Kulturen på skolen beskriver rektor slik: *Ansvarsbevisste lærere som gjør en god jobb, med en kultur tufta på gamle ideal, men med vilje til nytenkning.* De andre informantene bekrefter i hovedsak denne beskrivelsen, men med ulik vektlegging på de ulike elementene i rektors beskrivelse. Noen sier *ungt, men likevel ganske stabilt og positivt personale.* Andre legger mer vekt på det fornyingsarbeidet som har foregått de seinere år, og mener at skolen nå igjen har kommet seg opp og blir lagt merke til blant de fremste i kommunen. Mange er glade for dette, mens andre beklager utviklingen: *Det er ikke lenger den stabile, gode skolen.*

Rektor er Liv Bekkeheien. Hun har tidligere vært lærer og inspektør ved denne skolen, og vært rektor ved en annen skole i kommunen før hun kom tilbake hit som rektor. Da hadde skolen fra starten av og i nesten 30 år hatt samme rektor. Deretter hadde det vært en periode med hyppig rektorskifte, fram til hun overtok i 1998.

Sommeren 2000 ble det gjort innvendige forandringer i 8.klasse-fløyen. De bestod i å ta vekk ei skyvedør og åpne opp mellom to klasserom, slik at det ble et stort vinkelformet "landskap". Her var det kommet nytt inventar – arbeids- eller studieplasser, som på en lesesal, med kontorstoler til elevene.

På tre plasser rundt i dette landskapet er en stamme med 3-4 datamaskiner. I tillegg er et tidligere klasserom innredet med et langbord med plass til 12 – 14 rundt og en del gode stoler, sofa etc. der mindre grupper elever kunne samles. Dette ombyggingsarbeidet ble planlagt våren 2000 og utført om sommeren, et tempo som var vel høyt for noen av lærerne. Fra før var det innredet et auditorium med om lag 100 plasser og egne arbeidsrom for hvert av de tre lærerteamene.

9. og 10.klassene holdt høsten 2000 til i mer tradisjonelle klasserom. Men også her var det kontorfellesskap for lærerne på hvert trinn. Dette henger sammen med team-organiseringa av lærerne, en praksis som har utviklet seg ved skolen i løpet av en tiårs-periode.

Arbeid med forsøk høsten 2000

- Lagledere isteden for inspektør.

Skolen hadde før nyordningen to inspektører, og begge var ikke like entusiastiske for en slik omlegging da idéen kom som innspill fra skolekontoret skoleåret 97/98. Lærerorganisasjonene var og skeptiske. Men fra høsten 1999 ble skolen med. De tre laglederne fikk da hver 3 lønnstrinn og 4 – 5 timers nedsatt leseplikt. Det var ikke rift om de jobbene, men det løste seg og de fant en for hvert trinn. En lærer så det slik: *Vi har fått en inspektør på hvert trinn – kall det ka du vil.*

- Fastlærerordninga.

På 8.klassetrinn, der det er gjort størst endringer i det fysiske miljøet, har 8 lærere fordelt de 89 elevene seg imellom i grupper på 8 – 13. Elevene kaller ofte disse fastlærergruppene for sin ”klasse” og bruker ofte betegnelsen ”klassestyrer” om sin fastlærer. Foreldrene oppfatter det også som at de nå har fått 8 små istedenfor 4 store klasser.

På 9. og 10. klassetrinn ble lærerressursen benyttet til å dele opp elevflokkene i mindre klasser, selv om de altså holdt til i mer tradisjonelle klasserom. Mens antall elever på hver fastlærer i 8. klasse er 9 – 14, er det 18 - 22 elever i hver klasse på 9. og 10 klassetrinn.

Høsten 2000 hadde det vært noe uklarhet og uro omkring fordelinga av klassestyrerressursen, men dette ble avklart i forbindelse med de lokale lønnsforhandlingene, der alle disse fastlærerne får to ekstra lønnstrinn, dvs. som klassestyrere.

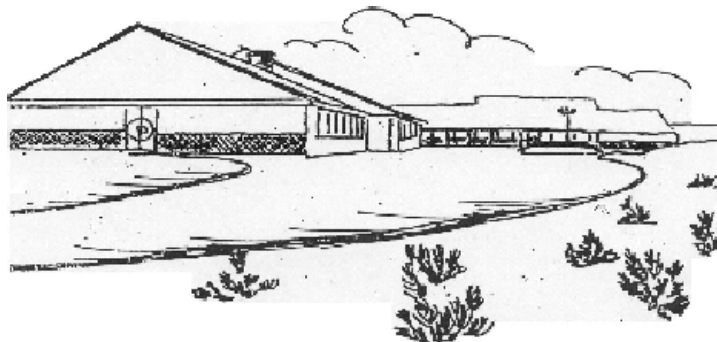
- **Fristilling i forhold til fag- og timefordeling, L-97**
Dette begrunnes med den omfattende bruken av arbeidsplaner for elevene og prosjekt / oppdrags-planer. Disse planene arkiveres som dokumentasjon på hva elevene har arbeidd med.
- **Avvik i forhold til arbeidstidsavtalen.**
Skolen har tradisjon for at lærerne har noe bunden tid på skolen – den gamle tendensen til å forlate skolen i ”fritimer” har lenge vært på retur. Høsten 2000 var det særlig på 8.klassetrinnet at lærerne la store deler av arbeidet sitt til skolen og var også mer sammen med elevene i denne tida. Lærerne tilstreber å fordele arbeidet seg imellom slik at hver enkelts styrke blir utnyttet.
- **Elevvurdering.**
Skolen har satt fokus på dette. I 8.klasse ble foreldrene stilt fritt om de ønsket karakterer på enkeltarbeider i løpet av året. Om lag 20 (av de 89) valgte å vente til standpunktkarakterene til våren, og noen av disse ønsket ikke standpunktkarakterer da heller.

Både lærerne og foreldrene er positive til at det drives forsøk ved skolen. Men det er en diskusjon om hvorvidt forsøksvirksomheten er for omfattende og/eller at en går for fort fram.

Det pågår også en annen diskusjon, både blant lærerne og foreldrene, om en har funnet den beste balansen mellom kryssende hensyn når det gjelder de elevene som er ”sterke på en negativ måte”. På den ene sida et normaliseringsideal, der en søker å strekke seg langt for å beholde disse elevene i fellesskapet, for derved å stimulere dem inn mot normal oppførsel. På den andre sida medfører disse elevenes oppførsel store belastninger både for lærerne og for de medelevene som gjerne vil lære og ha det greit på skolen. Noen av foreldrene stilte spørsmål ved om uroen kunne ha noe sammenheng med den omfattende forsøksvirksomheten. Men de var ikke sikre på det – eller enige. Flere pekte på at negativ ungdomsatferd verken er nytt eller bare et skoleproblem, men også finnes ellers i

samfunnet. Og alle ga uttrykk for at problemene bare gjelder noen få elever, de aller fleste elevene er positive og oppfører seg greitt mot medelever og andre.

Varhaug ungdomsskule

Tegningen er hentet fra Varhaug ungdomsskoles hjemmeside.

Skolen er en ren ungdomsskole, med to parallellklasser, 55 – 60 elever, på hvert trinn. Rektor Stig Normann sier at politikerne var svært fornøyde da skolen sto ferdig i 1986. De syntes de hadde fått mye skole for forholdsvis lite penger.

I forhold til L97 har imidlertid skolen klare svakheter. Rommene er for små og det mangler hensiktsmessige læringsrom. Det har derfor vært nødvendig å gjøre en del justeringer. Skolen arbeider med å utforme nye læringsrom som skal kunne ivareta intensjonene om tilpasset opplæring og de fem sentrale arbeidsmåtene i L97:

- Skapende virksomhet og kreative uttrykksformer
- Lek
- Praktisk arbeid
- Selvstendig arbeid og fordyping
- Prosjektarbeid

Skolen har ca. 19 lærere pluss en fagarbeider og to assistenter.

Skolen er for andre året av tre med i et forsøk om ny organisering. Lærerne er delt i tre arbeidslag med utgangspunkt i 8., 9. og 10. trinn. Arbeidslagene finner selv frem til mindre arbeidsfellesskap. Et viktig prinsipp er at arbeidslagene skal ha en stor grad av handlingsfrihet ut fra skolens visjon og læreplanverket, og at de på denne måten skal legge bedre til rette for tilpasset opplæring. Skolen har organisert undervisningen i tema og prosjekt og ønsker ikke å være bundet av årstimetallet for de enkelte fagene i læreplanen.

Skolen er organisert etter en modell kalt "Household Unit" Den er ifølge rektor veldig enkel å skissere. Det er et stabsnivå, med rektor, sekretær og folk med helt spesielle funksjoner, som kontaktlærer for elevråd, kontaktlærer spesialpedagogikk, vaktmester, renholdere og rådgiver funksjoner. Og så er det de enkelte lagene. Lagene får tildelt en timeressurs og en lønnsressurs (3 lønnstrinn pr. lag). De bestemmer selv om alt skal gå til en lagleder, eller om ressursen skal fordeles på flere i laget. På Varhaug ungdomsskole har ett lag valgt å ha en lagleder, mens 9. og 10.kl. har valgt å fordele på to. Det er også opp til det enkelte lag å organisere ledelsen rundt elevene. Et lag, 10. klasse, har valgt å praktisere fastlærerordning. Da er elevene – ca. 60 – fordelt på fem fastlærere, altså omtrent 12 elever på hver lærer. De andre lagene kjører med to klassestyrere. De forskjellige lagene synes ikke å vite svært mye om måten de andre lagene jobber på og organiserer seg. Flere ga uttrykk for at de trodde det var store forskjeller både når det gjaldt arbeidsplanene de laget for elevene og arbeidsmåtene de benyttet seg av, men ingen av lærerne som ble intervjuet var i stand til å si hva forskjellene gikk ut på. Elevene fra 10.klasse som ble intervjuet hadde derimot klare meninger. De mente at både 8. og 9. klasse hadde mer "vanlig" skole, med timer og felles friminutt. På 10. trinn jobber elevene mye mer selvstendig, uavhengig av timer og friminutt. Alle kan ta pause når de vil. Om fredagen er det ingen undervisning i det hele tatt, da er det bare arbeidsplanene som gjelder. Det gjør det også mulig å avspasere hele fredagen for dem som er i posisjon til det.

Det finnes ingen ledergruppe på skolen. Rektor har ansvar for den daglige ledelsen, mens lagene har ansvar for driften av forsøket. Det finnes en kontaktgruppe hvor laglederne og elevrepresentantene møter rektor en gang i uken. Her er det utviklingsarbeid som er tema. Dessuten har rektor et nært samarbeid med de tillitsvalgte i forhold til forsøket og oppfølgingen av det.

Arbeid med forsøk høsten 2000

Skolen har søkt om å drive forsøksvirksomhet i forhold til tre områder:

- Utvidet bundet arbeidstid. Lærerne har bundet arbeidstid fra 08.00 til 15.00 hver dag og disponerer selv tiden til ulike oppgaver.
- Fastlærerordning (delt klassestyrer ansvar)
- Årstimetall for fag . Fritak for årstimetallet i fagplanene.

I tillegg arbeides det med å få til et forsøk med vurdering uten karakter. Kommunen har inne en søknad, og skolen har et program gående på det. Forsøket med å bruke lagledere tilsatt på lærervilkår i stedet for inspektører tilsatt på administrative vilkår, gjelder hele kommunen.

Skolen startet allerede på slutten av 80 tallet med å gjøre forsøk med prosjektarbeid, og det har helt fra begynnelsen vært mye forsøksvirksomhet og utviklingsarbeid. De som har jobbet der en stund er samstemt på at personalet er rimelig raske til å kunne snu om på kort varsel. De kan forholde seg til nye ting som kommer. De er utviklingsorienterte. Det er enighet om at dette er et kulturtrekk som har fulgt skolen til tross for relativ stor gjennomtrekk i personalet. Det er ved skolen utarbeidet visjon som tar utgangspunkt i L97 og kommunale mål i Hå kommune.

Skoledagene på Varhaug er organisert i 9 økter a 30 minutter. Disse halvtimene kaller lærerne (av gammel vane?) timer. Skolen er åpen fra kl. 08.00 – 15.00. Første ”time” starter kl. 08.40, og den siste slutter kl. 14.15. Det er også en såkalt midttime på 30 minutter. Elevene har arbeidsplaner som de også kan holde på med på skolen fra 08.00 til 09.40 og fra 14.15 til 15.00.

Det er lærerne på laget som utarbeider arbeidsplaner for elevene. Disse skal være tilpasset den enkelte elev. I tillegg til det arbeidet lærerne fører opp i planen, kan elevene selv legge til det de ønsker å arbeide spesielt med. Lærerne kan også legge til nytt stoff underveis. Elevene skal arbeide med disse planene i det som kalles studietimer og hjemme. Arbeidsplanene er med andre ord også en slags lekseplaner. I praksis synes tilpassingen til den enkelte elev å handle om at de hver uke kan velge mellom tre alternativ. Stort sett dreier alternativene seg om arbeidsmengde, ikke vanskegrad, tema eller arbeidsmåter. Forskjellene er for det mest rent kvantitative.

Elevene ved Varhaug ungdomsskole har fleksitid. De kan avspasere den tiden de er tilstede på skolen mellom 08.00 og 08.40 og mellom 14.15 og 15.00. Betingelsen for å kunne avspasere er at alle oppgavene i arbeidsplanene er utført og godkjent. Flexitid er spesielt satt i system på 10. trinn.

Som nevnt er skolen opptatt av å ommøblere og utforme nye læringsarealer som er mer i tråd med de arbeidsmåtene læreplanen legger opp til. Skolen har et mediatek som er

tilgjengelig hele skoledagen, også i tidsrommet 8.00 - 8.40 og 14.15 - 15.00 for de elevene som ønsker å benytte det til leksearbeid/annet skolearbeid. De har tilgang på datamaskiner, Internett og annet utstyr. Det er ansatt bibliotekar, og fordi skolen legger vekt på selvstendig arbeid og temaundervisning, er det satset mye på å ha et godt utvalg av fagbøker, skjønnlitteratur, video og lydprogram.

Klasserommene har skiftet karakter fra å være undervisningsrom til å bli arbeidsrom. Elevene har egne arbeidsplasser, plassert inn mot veggen, og med skjerm Brett og bokhyller. Dette gjelder også spesielt 10. trinn: Innredningen kommuniserer klart og tydelig at her foregår det mye individuelt arbeid. De elevrådsrepresentantene som ble intervjuet, mente at ca. halvparten av skoletiden ble brukt til individuelt arbeid med utgangspunkt i arbeidsplanene.

Når det gjelder forsøket med fritak for årstimetallet i fag, handler dette bl. annet om å sikre at hovedmålsettingene i fagplanene skal nås gjennom arbeidsplanene. Det er lærernes ansvar å utforme arbeidsplanene slik at elevene når hovedmålene. Lærerne mener at forsøket er positivt. De står mere fritt til å velge lokalt stoff eller ta utgangspunkt i elevers eller læreres interesser. Imidlertid synes også flere at de har brukt mye tid til å diskutere.

Som sagt var fastlærerordningen bare innført på 10.trinn høsten 2000. Lærerne på dette trinnet synes ordningen er en klar forbedring. De er nokså sikker på at de andre trinnene vil komme etter.

Varhaug ungdomsskole ønsker å være en skole med trygge, aktive og kritiske elever som tar ansvar for egen læring. De ønsker også å ha en skolekultur med stor trivsel, med fri meningsutveksling og en eksperimenterende holdning.

Både elever og lærere gir uttrykk for at de langt på vei har lyktes med å realisere visjonen. Elevene trives på skolen. De sier at de er aktive og at de er fornøyd med skolen, med arbeidsmåtene og med lærerne. Lærerne synes også være enige om at arbeidsmiljøet er godt og at skolen er på rett vei. De som har arbeidet på skolen en stund er enige om at skolen bestandig har vært utviklingsorientert og endringsvillig. Noen gir uttrykk for at skolen nok har vært mer i forkant av utviklingen før enn nå: *Det kan virke som stadig flere skoler nå holder på med de samme tingene som oss ...*

Det kan virke som om det ene laget er kommet noe lenger enn de to andre i arbeidet med å nå målene i læreplanen om elevmedbestemmelse og elevaktivitet. På dette laget er man mer opptatt av at det er innhold og aktiviteter som må være bestemmende – ikke timeplan og skoleklokke.

Når det gjelder forholdet til skolekontor og skolesjef er også meningene delte. Noen lærere mener innspillene derfra kommer for ofte og for sterkt, de vil nå ha ro til prøve ut det de er i gang med før de prøver nye ting. Andre gir uttrykk for at det er spennende å jobbe i en kommune der skolekontoret kommer med så mange spennende utspill og er så interessert i skoleutvikling.

Vigrestad ungdomsskule

Vigrestad ungdomsskule ligger på Vigrestad, ikke langt fra barneskole og det lokale sentrum. Vigrestad ligger sør for Varhaug, mellom Varhaug og Ognå. Vigrestad ungdomsskule har ca 135 elever og har ved siden av rektor Ingvar Sør-Reines stilling, ca 14 lærerårsverk. Skolen har også kontorfullmektig, assistenter, renholdere og vaktmester.

I tillegg er det på skolen, under rektors ansvarsområde undervisning av ca 120 flyktninger som får voksenopplæring for fremmedspråklige. Administrativt er dette en del av skolen. Virksomheten omfatter godt og vel 6 lærerårsverk og den har en egen lagleder.

Ved skolen har de hatt et svært stabilt personale, mange av lærerne har vært her *et helt liv* og ganske mange er over femti år. Dette er noe rektor syns han må *ha i bakhodet når en ser på hvordan en går fram for å endre, og i tillegg så må en se at faglig er de veldig dyktige, skikkelig faglig og opptatt av sitt fag*. Skolen har alltid hatt høyt gjennomsnitt i

forhold til elevenes eksamensresultat, det har vært høye faglige resultat på landsbasis. Men nå mener både rektor og lærere som ble intervjuet at det skjer en dreining, eksamensformene forandrer seg og man kan ikke legge vekt på de samme faglige tingene. Det er andre kompetanser en forsøker å måle. Det har lærerne tatt svært alvorlig, kanskje spesielt lærerne i språkfag.

Da vi gjennomførte intervjuer i oktober 2000 var skolen midt i arbeidet med virksomhetsplanen. Planen hadde de hatt en prosess på, og hadde diskutert visjon, men da vi var der var det lite som var skrevet ned.

Denne skolen var en av de siste i Hå kommune som kom med i forsøket, strengt tatt kom ikke denne skolen inn i forsøket før denne høsten, høsten 2000, men i praksis så hadde de startet forsøket 1.januar 2000.

Arbeid med forsøk høsten 2000

- Ang. særavtale om arbeidstid og ressursbestemmelser for skoleledere i grunnskolen. Ved ungdomsskolen prøver skolen ut en organisering med tre lag og tre lagledere. Samlet bruker skolen 6 P-timer og 20% ressurs til laglederne. Dvs laglederne får hver 1/3 av dette. De er tilsatt på lærervilkår og får tre lønnstrinn i lønnskompensasjon. Laglederen for flyktningene har ca. 18% til ledelse.

Ordningen med lag og lagledere har betydd en relativt stor endring i organiseringen av undervisningen på Vigrestad ungdomsskole. Før var organiseringa mye mer i forhold til fag og faglærere. Faget lå i bunnen av organiseringa og faglærerne hadde undervisning på ulike trinn – skolen hadde ikke trinnet som organisatorisk enhet. Tradisjonelt har derfor timeplanen vært vanskelig å legge og inspektøren har hatt en svært viktig oppgave i forhold til organiseringa av denne.

Nå forsøker skolen å få lærere på samme trinn som et team, og de ser helst at lærerne har alle (eller de aller fleste) av sine undervisningstimer på samme trinn. De har ikke fått dette helt til enda, men det nærmer seg. Da er det enklere å få til mer selvstendige trinn, hvor mer ansvar kan delegeres trinnet og lagleder. Rektor mener at store deler av det som før var inspektøren sin jobb, bl.a. det å skaffe vikarer, kan delegeres til trinnet og gjøres enklere. I den nye ordningen arbeider elevene mer selvstendig. Hvis tre lærere arbeider på

trinnet, og for eksempel læreren for kunst og håndverk blir syk, da kan kunst og håndverk gå ut i den perioden. Elevene arbeider selvstendig med arbeidsplaner i andre fag i stedet og så kan de senere ta igjen det de ikke har gjort i kunst og håndverk. Skolen har fått en større fleksibilitet. Rektor mener at det frigjør tid og kan sette fokus på det som er viktig: hva er det elevene gjør, er oppgavene gode nok, er tverrfagligheten bra nok, utvikle dette med praktiske ting i forhold til næringslivet osv.

- Ang. opplæringsloven paragraf 8.2 Klassen. Rektor trakk fram at paragrafen hadde to komponenter, en med klassestyrer og en med klassebegrepet. På Vigrestad ungdomsskule hadde de ikke tatt i bruk fastlærerordningen, men de hadde delvis oppløst klassen og forsøker å se trinnet under ett. Rektor mente at de var kommet lengst med dette arbeidet på 10.klassetrinn.

Skoledagen kunne være slik at alle på trinnet kanskje har en kort introduksjon, alle 43-44 elever møtes for korte informasjonsbiter. Etter det arbeider elevene i landskapet og lærerne går rundt. Da er det ikke snakk om A- eller B-klassen osv. Klassene er løst opp og trinnet er enheten.

Ved skolen har de tanker om hvordan de kan lage til trinnarealet. De må løse problematikken med at noen skal sitte og gjøre rolige ting og noen skal samarbeide. Skolen er i gang med å lage trinnareal hvor hele trinnet kan være. De planlegger pulter som står ganske tett, i det arealet skal det være korte økter. Og så vil de ha rom der de har individuelle arbeidsplasser, mer med båser, og så vil de ha rom med konferansebord som de kan sitte rundt. Skolen er en gammel bygning med lange ganger og mye areal som er lite anvendbart. Derfor vil de slå vekk vegger og få gangene inn i samarbeidsareal og lignende.

- Ang. særavtale om arbeidstid for undervisningspersonalet. Spesielt for denne skolen mener rektor er måten søknaden er formulert på fra skolen. Søknaden er formulert: "Arbeidstidsavtalen – søknad om fristilling i høve til inndeling. Lærarane disponerer det totale arbeidsåret på 1717,5 timar fritt på teamnivå. Dette med unnatak av 50 timar til disposisjon for kommunen /rektor". (Brev til Hå skolekontor pr. 16.12.99) Rektor trekker fram i intervjuet at siden det ikke er tatt med noe i forhold til elever, ikke i forhold til leseplikt, 190 eller 540-timers rammen så mener han at de står svært fritt i forhold til dette.

Skolen har ikke vurdert å innføre fleksitid ved skolen.

- Ang. avvik fra L97, med fag og timefordeling. Rektor trekker fram at alle skolene er med i forsøket på dette punktet. Begrunnelsen for å søke avvik er at elevene arbeider selvstendig og at de har tilpassede planer. Da er det umulig å si at de får gjennomsnitt 5 t matematikk / uke eller det årstimetallet de skal ha. Noen elever arbeider fort og noen elever arbeider sent og arbeidet er flettet inn i tema. Utgangspunktet for all planlegging er imidlertid fordelingen i læreplanen. Nå tror rektor, at hvis vi i evalueringsprosjektet oppsøkte en skole som ikke var i forsøk, så ville vi finne mye av det samme – for han vil påstå at det er umulig å telle hver elev. Det er umulig å arbeide ut i fra at timetallet i L97 er en individuell rett for hver elev.
- Ang. fritak for vurdering med karakterer. Dette punktet har ikke Vigrestad ungdomsskole arbeidet så mye med. Vårt inntrykk gjennom intervjuene er at skolen ikke er særlig opptatt av denne delen av forsøket, så langt. Men rektor understreker at den enkelte elev har en individuell rett til ikke å ha vurdering med karakter. Ved skolen har de, da vi var der, nettopp sendt ut spørsmål til alle elevene, ikke om de ville være med på fritak fra karakterer, men om de vurderer det. Når de da fikk inn svarene så ville rektor kalle inn de som vurderer dette for å gi en bredere informasjon om det. Så langt hadde imidlertid rektor ikke sett noen elever som hadde krysset av for at de vurderer det.

Da de startet forsøket i høst var det to ting de først tok tak i. Det ene var dette med friminutt og ringeklokka, ringeklokka hadde ringt jevnt og trutt. Den har de nå slått av og elever og lærere styrer selv. Nå ringer klokka bare ut og inn til midttide og slutten av dagen. Det andre var at alle elever skulle ha en individuell plan som viste alt arbeidet både hjemme og på skolen. Lærerne setter opp et utvalg som elevene kan velge innenfor. Rektor understreker at de har en utfordring med å utvikle kvaliteten ved de individuelle planene. Men de har startet på alle tre trinn. Det de arbeider med nå er hvilken standard det skal være på planen, hvilket arbeid og hvilke arbeidsområder skal ligge i planen og hvor mye tverrfaglighet skal det være. Rektor mener at det ved skolen arbeides med for mye fag hver for seg, det varierer også fra trinn til trinn hvor mye de klarer å knytte fagstoff sammen. Noen lærere er kommet lenger i forhold til å arbeide tverrfaglig enn andre og noen fag er lettere å arbeide med som emne eller en helhet enn andre. Utfordringer skolen ser er at de

vil det skal være variasjon innenfor trinnene, lærerne skal ha en pedagogisk frihet, men det skal også være noen normer som skal være skolen sin profil.

4 Sentrale sider ved forsøket

I intervjuene har vi systematisk gått gjennom sentrale punkter i forsøket. I dette kapitlet i rapporten går vi gjennom resultatene av analysene av de data vi har arbeidet med så langt.

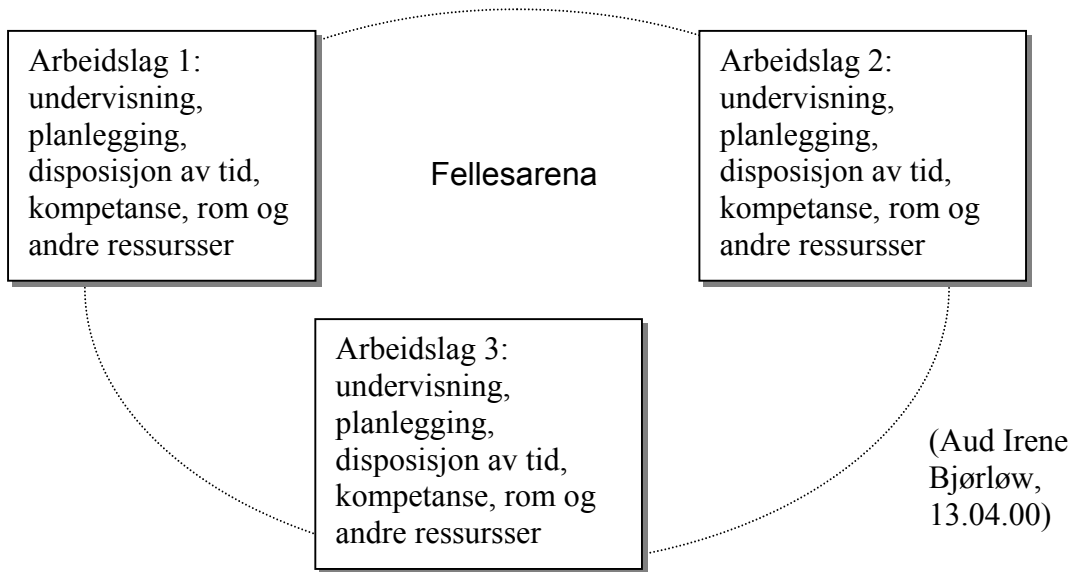
Lag og lagleder

Å ha lærerteam eller lag med lærere som har et ansvar for flere klasser, spesielle fag- eller funksjonsområder osv, er ikke nytt i norsk skole. Det som er nytt med forsøket er at lagleder blir tilsatt, har fått utvidede oppgaver og at det følger en viss lønnskompensasjon og tidsressurs med stillingen. I tillegg er organiseringa av lag i forsøket formalisert, lagene er en del av skolens organisasjonskart.

Som det også kommer fram i kapitel 3, har en del av dem vi intervjuet trukket fram at forsøkene med lagleder har hatt forløpere på skoler i Hå. Flere peker på at laglederordningen er modnet fram på skolen ved at de i noen år har hatt teamledere som for eksempel har vært med i ulike utvalg sammen med rektor. Noen av informantene er inne på at forsøkene ikke egentlig er radikalt nye ved skolen. Men **en** endring vektla de fleste informantene: før forsøket hadde verken teamledere, det enkelte team eller lignende ordninger samme ansvar eller myndighet som laglederne og lagene nå har fått.

Lag

På det første møte med skoleadministrasjonen i Hå kommune fikk vi en presentasjon av organiseringa av skolene. Hver skole har etter hvert blitt oppdelt i arbeidslag og hvert lag blir ledet av en lagleder (noen lag har delt ledelse). Eksempler på arbeidsoppgaver til et lag kan skisseres opp i figur 2:

Figur 2: Illustrasjon av arbeidsoppgaver et lag kan ha ved en skole.

Oppdeling og organisering av arbeidsoppgavene til arbeidslagene varierer på ulike skoler. Det er blitt understreket fra skoleadministrasjonen i Hå at det ikke er mulig å ha *fasitsvar* i forhold til dette. Skolene selv har valgt hvordan de vil dele opp til arbeidslag og organisere arbeidet.

En vanlig organisering i barneskolene er tre lag som består av første og andre skoleår, tredje og fjerde skoleår og mellomtrinnet dvs. femte, sjette og syvende skoleår (Bø, Motland, Varhaug og Vigrestad skule). De to minste skolene har organisert seg i to lag: småskoletrinn og mellomtrinn (Vigre og Høyland skule). Ungdomsskolene i Hå har valgt å organisere seg i forhold til årskull: 8.klassene, 9.klassene og 10.klassene danner hver sine lag (Nærbø, Varhaug og Vigrestad ungdomsskole). Også skule, som er spesiell fordi den er en 1-10 skole, og ikke har så mange paralleller, har valgt å ha tre lag organisert i ungdomstrinn, mellomtrinn og småskoletrinn.

Lagleder

Lagleders arbeid varierer ved de ulike skolene. Med ett unntak danner laglederne sammen med rektor skolens lederteam / plangruppe. Ved de fleste skolene er en av laglederne rektors stedfortreder. Ved Varhaug skole har laglederne delt rektors oppgaver mellom seg og er stedfortreder på ulike felt.

På de fleste skolene fikk vi inntrykk av at inspektørens tidligere oppgaver er delegert til lagene eller lagleder. Men her som en del andre steder er det "ingen regel uten unntak". Som det kom fram i gjennomgangen av skolene var det en rektor som trakk fram at *....kontorassistenten, ...hun fikk utvidet arbeidstid når dette begynte og har overtatt noe av det som inspektøren hadde før, det rent praktiske ved vikar og fraværslister.*

På flere skoler har rektor og lagleder delt arbeidet med medarbeidersamtaler mellom seg. Ved skoler med mange lærere, forsøker man ut en ordning der både rektor og laglederne har medarbeidersamtaler.

Laglederne er faglig tilsatte med utvidede oppgaver. Vi spurte i intervjuene om hvordan laglederstillingene ble lyst ut, hvem som hadde tilsatt og hvordan tilsetting hadde skjedd. Det vanligste var at stillingene ble lyst ut internt.

Ved noen skoler har det vært vanskelig å få noen til å søke på laglederstillingene. Noen steder var det ingen søkere da stillingene ble lyst ut. Rektor har noen steder gått rundt og nærmest overtalt noen til å ta jobbene. I følge noen rektorer skyldes dette at det manglet beskrivelser av hva laglederne skulle ha ansvar for og tilsvarende uklare oppfatningene om hva jobben skulle inneholde. Slike avklaringer er det jobbet med, og på mange skoler finnes det nå ganske detaljerte lister over fordeling av arbeidsoppgaver mellom rektor, lagledere og ulike administrativt tilsatte. Noen lagledere tok på seg jobben bare for ett år, men vi fikk inntrykk av at i det videre arbeidet tror de fleste av rektorene at det vil bli lettere å få søkere til ulike laglederstillinger.

Andre steder var det flere som var interesserte og da gjorde rektor en utvelgelse ut i fra det. Det varierte hvem som søkte, noen steder var det naturlig at inspektør søkte, andre steder var det ikke det. For rektorer telte både den formelle kompetansen og rektors vurdering av søkeren.

Det er også tilfeller hvor lagene har valgt lagleder.

Ressurs til lagleder

Ressurs til lagleder kan deles i to, en tidsressurs og en lønnsressurs eller lønnskompensasjon. Begge disse varierer fra skole til skole.

I forbindelse med omorganiseringa har alle skolene midler til ekstra lønnstrinn. De varierer fra 2 til 5 lønnstrinn og er forskjellig fordelt på ulike skoler:

Skole	Antall lagledere ved skolen	Antall lønnstrinn i kompensasjon
Høyland skule	2	2
Vigre skule	2	2
Bø skule	3	3
Motland skule	3	3
Varhaug skule	4	5
Vigrestad skule	3	3
Ogna skule	3	3
Nærbø ungdomsskule	3	3
Varhaug ungdomsskule	3	3
Vigrestad ungdomsskule	3	3

Tabell 3. Oversikt over antall lagledere på hver skole og fordelingen av lønnstrinn. Hentet fra skriv fra administrasjonen i Hå, 050601.

Kommentar

Det var noe uenighet i kommunen da laglederordningen ble innført. For en del skoler var en annen organisering enn rektor og inspektør noe de selv hadde arbeidet aktivt for å få til. Ved andre skoler, for eksempel ved Ogna, var de heller ikke i mot organiseringa i seg selv med lag, men her ville de i utgangspunktet hatt rektor og to inspektører i lederteamet.

Informanter fra flere skoler er inne på at forsøket med fastlærer nok var mer ønsket fra skolenes side, dvs mer frivillig enn laglederordningen, der de syns de hadde vært under *et visst press fra skolekontorets side* om å delta i den delen av forsøket. Vårt inntrykk er at

press, men også tilrettelegging, i forhold til å få til en omorganisering i hele kommunen var viktig i forhold til denne delen av forsøket.

Et resultat av innføring av laglederordning er at det på de aller fleste skolene er blitt et større lederteam. En fordel med å ha et større lederteam ved hver skole som har ansvar for pedagogisk ledelse, kommer bl.a. fram når skolene i kommunen deltar i felles utviklingsarbeid, for eksempel arbeidet med porteføljevurdering. Her deltar hele lederteamet, dvs. alle lagledere og rektorer, fra alle skoler. På denne måten får skolekontoret i denne sammenheng en større berøringsflate mot skolene enn om de bare hadde hatt rektor og / eller inspektør som lederteam ved skolene i kommunen.

På en del skoler hadde man greid å lage rutiner for innkjøp og budsjettstyring i lagene som de var fornøyd med, mens på andre skoler hadde man enda en jobb å gjøre i forhold til dette. Vi vurderer det slik at det her er en sammenblanding av pedagogisk ledelse og mer administrativ gjennomføring av en del oppgaver. Det er viktig for intensjonene med forsøket at lagene får budsjettstyring til å fungere der dette er delegert til lagene. I tillegg er det et spørsmål om det er lagleder eller lagene som skal bruke tid til å utføre mer praktiske oppgaver, for eksempel med innkjøp.

Noen trakk fram at de var bekymret for utviklingen av skolekulturen og samholdet i hele personalgruppen. En fare med organisering i lag synes å være at det blir så mye som er konsentrert rundt laget og trinnet at det går ut over fellesskapet med de andre kollegene på skolen. En lærer formulerte det slik:

...jeg ønsker veldig å få til et miljø som omfatter alle på skolen, sammen. Der føler jeg at vi kanskje var flinkere før, at vi gjorde mer i lag hele skolen. Jeg synes det fort blir avdelingene adskilt, noe av det skyldes også at vi har adskilte bygninger. Jeg mener at vi kan bli flinkere til å gjøre ting sammen – kos og litt fine ting i lag.

Dette tror vi at det er grunn til å se nærmere på. Vi fant lignende innspill som i sitatet overfor både fra store og mindre skoler. Slik vi ser det ligger det ved noen skoler en spesiell utfordring i forhold til kontakt på tvers av lag.

Uttrykket "utvidede oppgaver" virket noe ulikt forstått og definert på ulike skoler. Et eksempel på det kan være konflikt eller tilløp til konflikt mellom tillitsvalgt og rektor noen steder, i forhold til hvem som kan ha medarbeidersamtale med de faglig tilsatte. Ved flere skoler sliter rektor som har ansvar for et stort personale med å rydde tid til to

medarbeidesamtaler i året. Samtidig er laglederne delegert lederoppgaver som de trenger å samtale med den enkelte om. Et perspektiv vi fikk fra noen tillitsvalgte er at medarbeidersamtalen skal gjøres av noen som har arbeidsgiveransvar, og at det har ikke laglederne, de er faglig tilsatt. Vi tror at det hadde vært en fordel hvis man i forhold til laglederstillingen har en dialog på tvers av skolene om medarbeidersamtalens innhold, hvilke områder en slik samtale skal dekke. Hva bør dekkes av rektor som har en administrativ stilling og hva bør dekkes av lagleder som er tilsatt på lærervilkår? Vil det si at en i det siste tilfellet gjennomfører en mer faglig utviklingssamtale?

Et annet perspektiv som kom fram i en del intervju er at det er viktig at ikke laglederne blir *mini-inspektører*. Ser vi skolene som helhet tror vi laglederstillingen ved de fleste skolene har hovedvekt på pedagogisk ledelse. Men vi støtter det synspunktet at det ligger en utfordring i å analysere det som fram til nå har vært "inspektør oppgaver" og som gjerne har vært av mer administrative karakter.

Den problematikken som kom klarest fram i våre intervjuer, gjaldt hvem som burde ha ansvar for vikarordningen. Vi fant at blant lærerne var det delte meninger om å la lagene eller lagleder ha ansvar for dette. Noen savnet en inspektør som de kan ringe til når de er syke og som kan ordne praktiske ting rundt vikar. Andre synes fravær og problemer rundt det gikk lettere når de arbeidet tett i et lag. Dette ble sterkest understreket ved skoler med tettere teamarbeid og fastlærer.

I forhold til om det gikk greit å ha valg av lagleder svarte noen ja med et visst forbehold. For eksempel understreket en rektor at han var opptatt av å ha rett person på rett plass til enhver tid. Han mente at i utgangspunktet vurderer laget eller lærerne i laget på en god måte hvem som bør være lagleder, men han hadde opplevd en sjelden gang at han måtte ha en diskusjon med laget. I ett lag ved en skole har de flat struktur. Vi har lite data å sammenligne med i forhold til om en lagleder bør være tilsatt eller valgt. Slik det har vært i starten av forsøket, hvor det har vært lite søknad til stillingene, har dette vært en problemstilling som har vært lite framme.

Det er litt uklart i vårt materiale hvor forpliktet laglederne føler seg til å fortsette som lagleder i hele forsøksperioden. Det er kanskje ikke så rart hvis de er blitt overtalt inn i en stilling. Det er også litt uklart for oss om de samme lagene vil arbeide med samme

sammensetning i gjennom de tre årene i forsøket. Men lærerne og laglederne vi snakket med trakk fram at de planla for tre år – samtidig som en sa:

Tre år er en forholdsvis lang periode i skolesammenheng. Det kan skje mye, og det er alltid en diskusjon om neste års lagsammensetning. Det er justeringer, ja, men vi tenker et 3-årsløp i vårt hode, men praksisen er ikke slik.

I forhold til å fortsette som lagleder ut over tre år, så mente mange at det var nok med 3 år i jobben som lagleder.

Små skoler sliter med å få satt av tidsressurs til laglederne. For det første så har de ingen spesielt stor administrasjonsressurs ved skolen i utgangspunktet, i tillegg har Hå kommune bestemt at alle rektorer helst skal ha 100% administrasjons tid, det er ønskelig at de er ledere i full stilling. Derfor prøver de fleste skolene å legge inn i laglederstillingen tid fra andre funksjoner ved skolen, som for eksempel sosiallærertimer.

En del av lærerne og de tillitsvalgte trakk fram at lønnstrinnene til lagleder er mest symbolsk og at tiden de har redusert undervisning ikke står i forhold til merarbeidet. De sammenlignet det å være lagleder med å ha 1/3 inspektørstilling og i tillegg kanskje også ha flere oppgaver, som for eksempel deler av rådgiver- eller sosiallæreroppgaver.

Tillegget i forhold til lønnstrinn er forhandlet fram. Det kan godt hende at det er rasjonelle og klare begrunnelser bak valg av lønnstrinn i forhold til laglederstillingen på de ulike skolene, men dette kom ikke fram i intervjuene. Tvert i mot så ga mange uttrykk for at de ikke forsto forskjellen mellom de ulike skolene i forhold til dette.

Fastlærerordningen

Fastlæreren

Begrepene ”klasse” og ”klassestyrer” er vel etablerte i norsk skole. Den nye opplæringsloven stadfester også denne tradisjonen (se side 5). Med fastlærerordningen ønsker en å stå friere i forhold til klasseorganisering og fordeling av klassestyreransvar. Dermed måtte en altså søke om avvik fra denne paragrafen, som et forsøk.

Tradisjonelt har ressursene i form av lærertimer vært knyttet til klasseenheten. Og går en riktig langt tilbake i tid, ble det bevilget akkurat like mange lærertimer som summen av timer for klassene på skolen. Hadde klassen flere lærere, var en av dem klassestyrer (eller

klasseforstander), dvs. foresto det nødvendige arbeid med formaliteter og samarbeid. Gradvis har så antallet lærertimer økt i forhold til elevtimer. I noen timer deles klassen, eller det kan være to (evt. flere) lærere til stede i klassen samtidig. Det settes også av lærertimer til ulike andre støttefunksjoner i tilknytning til klassen, og klassestyrers oppgaver er også stadig blitt utvidet. Summen av lærertimer er skolens ”rammetimetall”.

Fastlærerordningen innebærer at klassestyreransvaret blir fordelt mellom de lærerne som har klassen, i alle fall de fleste av dem, slik at hver av dem får slikt ansvar for bare en del av klassens elever. Rammetimene blir altså fordelt på nytt – en slags ”new deal”. I den forbindelsen ønsker også skolene i Hå å få øke klassestyrerressursen for å kunne fordele klassestyreransvaret på flere lærere i et arbeidslag (Skriv fra Hå kommune 28.07.99).

Vi spurte mange av våre informanter hva en fastlærer er og de fleste sier at det er en klassestyrer for et mindre antall elever. Noen mener at det egentlig er det samme som ”delt klassestyreransvar”, som en har prøvet før. En elev beskrev forskjellen på klassestyrer og fastlærer slik:

*Det er jo akkurat det samme, da. Hun er liksom sånn læreren **min**, de andre er lærere bare, det er hun som bestemmer.*

Det er ved Hå-skolene for øvrig i bruk flere betegnelser for samme fenomen, som primærlærer, kontaktlærer eller primærkontakt. De elevene vi snakket med brukte gjerne betegnelsen klassestyrer. Betegnelsen primærlærer ble for oss begrunnet med at den åpner noe mer for at elever kan skifte slik lærertilknytning:

Det har noe med kjemi å gjera å vera fastlærer – primærlærer som me lige å kalla det. [...] Det er eit viktig poeng at ein skal kunna skifta. Det er veldig dramatisk å skifta klasse, men det er ikkje så dramatisk å skifta primærlærer.

Men det er begrepet fastlærer som er mest brukt, og det vil også bli benyttet i fortsettelsen her.

I løpet av arbeidet med intervjuene er vi imidlertid blitt klar over at fastlærerbegrepet brukes både i en trang og en vid betydning. Det som er referert ovenfor er den trange. Men når vi har gått nærmere inn på hvordan erfaringene er, så har vi registrert at de fleste faktisk legger mer i begrepet enn en klasseforstander med ansvar for færre elever enn en vanlig klasse. Dette kom fram når vi så nærmere på det bildet som tegnes av fastlærerens oppgaver.

”Dei praktiske, administrative og sosialpedagogiske gjeremåla som gjeld klassen, blant anna kontakten med heimane”, som det heter i opplæringsloven, inngår naturlegvis, men i tillegg kom det også fram at fastlærernes arbeid var tett knyttet opp mot en del andre trekk. For det første lager de individuelle arbeidsplaner i alle fag til ”sine” elever. Dette letter arbeidet med å få hovedvekten over fra lærernes undervisning til elevenes eget aktive læringsarbeid. De arbeider også med ulike elevgruppe-størrelser. Det er foretatt større eller mindre bygningsmessige endringer for å legge til rette for varierte organiserings- og læringsformer. Og, ikke minst, arbeider de i team med kolleger rundt en større elevgruppe enn en vanlig klasse.

Vi tar med noen utsagn som illustrerer disse ulike sidene ved fastlærerens arbeidsoppgaver.

Først fra et intervju med en lærer:

- ⇒ *Jeg føler at jeg er i en situasjon hvor jeg kan være mer en veileder og hjelpe hver enkelt. Jeg holder leksjoner, men kanskje mindre enn jeg i utgangspunktet hadde trodd. [...] Heldigvis, så er jeg så heldig å ha havnet på en skole som tenker L97 [...] Tanken bak det er jo at vi skal dele ansvaret [...] og da tror jeg og at vi blir litt mer med i tankegangen, vi føler oss mer som et lag. [...] Og vi har mer kontroll på de elevene (dvs. som er egne fastelever). De følger vi opp og, vi har noe som vi kaller fastlærertime der vi har de i en gruppe hver fastlærer.*
- ⇒ *Har du elevsamtaler og sånn med disse elevene dine og?*
- ⇒ *Ja det har jeg litt kontinuerlig en gang hver andre uke, og da ser jeg og på arbeidsplanene hvordan de ligger an og følger opp arbeidet deres. Det er litt viktig å få med, jeg passer hele tiden på, oppfølging, og vi driver litt fritt så det er viktig å vite hva de driver på med.*

En annen lærer beskriver det slik:

Fastlærerne har klassestyreransvar, men du har færre elever så du skal gå mer i dybden på det, du skal kunne involvere deg ennå mer med tanke på foreldresamarbeid, og elevsamtaler, veiledning for de elevene du har ansvar for med tanke på både arbeid videre, prosjektene de holder på med, si du har 11-12 som du virkelig skal på en måte veilede så er det lettere enn med 22 - ikke sant? Så det er jo en av tingene. Pluss at det medfører - på vårt team [...] er vi så i lag - at det føles helt motsatt fra å være ensom på en måte, det er en veldig fin situasjon, føler vi som nå holder på med dette.

En rektor legger mer vekt på en annen side ved fastlærerens arbeidoppgaver:

Ansvar for at arbeidsplanane verte tepassa kvar enkelt elev. [...] Det er klart, nogen kan ha planar som er nokså like, men dei ska tepassast kvar enkelt elev. Det har fastlæraren ansvaret for, i staden for at den som har engelsk skal tepassa det for engelsk, mattelærer for matte osv., så skal fastlæraren sjå ein heilhet i dette. De er nødt til å samarbeida med dei andre lærarane da.

Den **vide** definisjonen på en fastlærer innebærer altså at han eller hun i tillegg til de praktiske, administrative og sosialpedagogiske oppgavene som opplæringsloven tillegger klassestyrer også er

- en lærer som lager individuelle arbeidsplaner i alle fag for sine elever
- en lærer som beveger seg på ulike læringsarenaer med ulike læringsformer
- en lærer som jobber ganske tett i team

Hvem er fastlærere?

Høsten år 2000 hadde disse skolene fastlærerordning for hele eller deler av skolen:

Bø skule: 1. og 6. klasse

Høyland skule: 3. og 4. klasse

Motland skule: 1. klasse

Varhaug skule: Alle klasser

Vigrestad skule: 1., 5. og 6. klasse

Vigre skule: Mellomtrinnet

Nærbø ungdomsskule: 8. klasse

Varhaug ungdomsskule: 10. klasse

Hvor mange elever det blir på hver fastlærer, avhenger av mange forhold. Vi har registrert en variasjon fra 6 til 14 elever, med et snitt trolig nokså midt imellom her.

Det er et gjennomgående trekk at frivillighet for lærerne har vært høyt prioritert. Det virker som de fleste rektorer/skoler har lagt avgjørende vekt på lærernes motivasjon og latt lærere som ikke ønsket å delta få slippe. I noen tilfelle er avgjørelsen blitt lagt til teamet. Ved begge de to ungdomsskolene som hadde fastlærerordning høsten 2000, var lærerne fra før organisert i team, slik at den enkelte lærer hadde all, eller nesten all, undervisning på ett klasstrinn. Og så har altså teamene blitt stilt fritt om de ønsket å prøve fastlærerordningen. Men ikke bare lærernes personlige ønsker har vært vektlagt. Ved en skole var en stor og vanskelig klasse tilført relativt mye lærerressurser, og her pekte fastlærerordningen seg ut som en måte å hankses med denne situasjonen på - *for å kunne vera to på det kavet det er å vera i den klassen.*

1. klasse pekte seg også ut som aktuell på flere skoler, både fordi det her skal være relativt god bemanning uansett, og fordi en da starter med et nytt kull og ikke trenger å gjøre forandringer.

Frivillighetsprinsippet har gjennomgående blitt strukket langt overfor enkeltlærere. Et sted gjorde en det slik at en lærer som jobbet på et trinn som skulle ha fastlærerordning, men

sjøl ikke ønsket å være fastlærer, slapp det, og de øvrige lærerne fordelte elevene mellom seg. På en annen skole, der det var to paralleller, og der klassestyrer i den ene klassen ønsket fastlærerordning og den andre ikke, så ble det ikke noe av. Men vi har i vårt materiale også eksempler på at det har vært lagt et mildt press på enkelte lærere som i utgangspunktet nølte. Noe stort problem virker det imidlertid ikke som det har vært å avgjøre hvem som skulle delta i fastlærerforsøket. På noen skoler var det faktisk flere som ønsket å delta enn det som lot seg realisere:

Men når vi skulle i gang med det, så var det flere som kunne tenke seg å være med på dette her. Men vi hadde problem rett og slett sånn praktisk til å klare å få det til på hele skolen. [...] Det måtte bort en vegg, det måtte forandres på klasserom, det måtte nye arbeidsplasser, og vi visste at for å få det klart til høsten så hadde vi ikke sjanse til å få det til for [...men] det gjekk ikke på viljen fra lærerne.

Konklusjonen vår er altså at det høsten 2000 var lett å ”selge” fastlærer-ideen i Hå: En la seg i hovedsak på en frivillighetslinje i forhold til lærerne. Flere ønsket å delta enn det som lot seg realisere på grunn av bygningsmessige endringer som endringen krevde.

Også for elevene blir det lagt vekt på en viss valgfrihet. Hovedinntrykket er at det er lærerne som fordeler elevene seg imellom, men at det - i alle fall noen steder - åpnes opp for ønsker fra elever / foreldre.

Vi har ikke skaffet oss detaljert oversikt over regnestykkene på alle de skolene som har fastlærerordning. Noe er likt, men mye er også forskjellig, og det beror i en viss grad på hvilke valg og prioriteringer en gjør, når det gjelder hvor mange timer som blir lagt i potten til fordeling blant fastlærerne.

Først og fremst legges jo klassens grunnbemanning inn, dvs. elevtimetallet. Så kommer styrkingstiltak i form av lærertimer som den enkelte skole har til å dele klassen i enkelte timer eller være to lærere der samtidig. Så kommer klassestyrertimene for de aktuelle klassene. I tillegg legges, i ulik grad, for eksempel timer fra sosiallærerstilling og deler av vikarbudsjetten inn. Om dette gjøres, så forutsetter det da naturligvis at fastlærerne eller teamet påtar seg tilsvarende deler av sosiallærerfunksjonene og at de klarer å ta av for en del av vikarbehovet sjøl – uten ekstra kompensasjon for dette. Ansvar for å omdisponere disse ressursene ligger også i noen grad til teamene. Hvis de ser et behov for eksempel for ekstratiltak for enkeltelever eller elevgrupper, må de også stille seg spørsmål om hvor de skal kunne spare inn de nødvendige ressursene.

Debatt og vurderinger

Vi spurte de fleste rektorer og lærere som hadde fastlærerordning hvor ideen til dette var kommet fra. Det som dominerer i svarene er en sterk opplevelse av at dette har vokst fram innenfra, at det var et behov og ønske hos i alle fall deler av personalet sjøl:

Når vi lanserte dette med fastlærere, så var det en sak som kom innenfra, lærere selv i kommunen så dette som en fin mulighet til å fordele ansvar, slik at alle lærere fikk lik arbeidsbyrde og at dette var noe som kom innenfra. Det kom overhodet ikke ovenfra. (Fra lærerintervju)

En lærer som var relativt kritisk til forsøket er også av den samme oppfatningen:

Det er klart at når folk tror de får ressurser for å rive ned vegger her, så er det en del som tror det er skolesjefen som presser på, men det er det ikke. Det er egentlig kommet fra lærerne selv – her! (Fra lærerintervju)

Andre vil dele mer på æren eller ansvaret for å ha introdusert denne ideen:

Der meiner eg skulekontoret har vore flinke. Me har jo vore på kurs [...] Det var jo nogen her frå ein svensk skule – Navestad-skulen – [...] det var ein annan svenske og, eg kjem ikkje på kva navnet var. [...] Det er klart, me har fått ein del tips og inspirasjon, og høyrte korleis dei gjere elles i kommunen. Me kan jo ikkje sjå oss lausrevne frå kommunen. Men eg opplever ikkje at skulekontoret har pålagt oss det som me gjere no [...] eg opplever at det er me som har bestemt koss akkurat dette sko vera, koss me vil gjera det..

Dette illustrerer vel den gamle erfaringen om at ideer som treffer et følt behov har størst sjanse for å bli realisert.

Debatt om ordningen har det imidlertid vært, både i forkant og samtidig med at en begynte å vinne erfaringer. Motstanden har i særlig grad dreiet seg om økonomien: Hva ville en fastlærer få i kompensasjon, sammenlignet med en klassestyrer, både i nåtid og med hensyn til pensjon? Slik vi har forstått det, så forholder dette seg slik:

Klassestyreroppgaven har vært ”belønnet” på to måter. Dels med en viss reduksjon i leseplikta (dvs. undervisning), og dels med lønnstillegg, som også virker inn på pensjonsberegningen, slik: For å få utslag på pensjonen, så må en ha minimum trinn 8 på B-lønns-skalaen. Som klassestyrer får en B10. Hvis en med fastlærerordninga deler klassestyreransvaret for eksempel på to, blir det B5 på hver, som altså ikke gir utslag i pensjonen. I Hå kom dette fram først høsten 2000, etter våre informanternes oppfatning trolig

som en overraskelse både på det lokale lærerlaget og skolekontoret. Vi ble fortalt at det ble arbeidet med saken.

Det kommer helt klart fram i intervjuene at den økonomiske usikkerheten har vært sterkt framme i bevisstheten hos mange lærere.

Jeg var veldig negativ i begynnelsen. Følte jeg måtte gjøre det samme arbeidet for mindre lønn og mindre tid. Jeg skjønnte ikke vitsen med det. Men vi diskuterte. Og vi kom frem til at dette ville vi prøve. Nå er jeg positiv. (Fra lærerintervju)

Det som de steilte litt på, altså de var negative til [...] nå i vår med fastlærere var hva de skulle få av nedsatt leseplikt – evt. om det skulle komme friske midler i det heile, i forbindelse med forsøket. Og det fekk me jo ikkje. (Fra rektorintervju)

Men noen informanter peker på at også andre argumenter enn de privat-økonomiske kan ha vært virksomme, om de ikke er kommet særlig opp til overflaten:

Så meiner eg at det har vore ein del skjulte agendaer i desse diskusjonane. [...] Folk seier ikkje direkte ka dei egentlig meiner, men er oppe for å verna sin stilling [...] Dei fekk det veldig godt til som klassestyrar, og føler dette som eit angrep – at det ikkje har vore godt nok. [...] Derfor trur eg det er nogen diskusjonar, der folk føler seg litt sånn såra. (Fra rektorintervju)

Som det går fram av det foregående, så er det en dominerende grad av frivillighet over fastlærerforsøket, og en sterk opplevelse av at man mer og mindre har funnet på dette sjøl. Ikke minst når det gjelder den praktiske utformingen, så krever ideen også høy grad av lokal tilpasning og oppfinnsomhet. Dermed er vel ikke de som i utgangspunktet var mest skeptiske blitt med på forsøket, og dette forholdet må en jo ta høyde for når en ser på vurderingene. For som helhet er det i vårt materiale en betydelig overvekt av positive vurderinger og argumenter **for** fastlærerordningen. Men positive vurderinger dominerer også fra foreldre, elever og fra rektorene.

Pro-argumentasjonen går særlig på tre punkter:

1. Fastlærerordningen gir en jevnere og mer rettferdig fordeling av arbeid og ansvar mellom lærerne. Det er mange lærere som peker på dette, fra flere sider. Noen synes mest opptatt av arbeidsbelastningen, andre på statusforskjellen – begge deler blir jevnet ut med fastlærerordningen: Ingen kan "lure seg unna" med mindre arbeid og ingen kan dominere over de andre lærerne, slik en klassestyrer kunne gjøre over kolleger.

Det dette dreier seg om, er å unngå å få en ubalanse i arbeidsmengde mellom en lærer som er klassestyrer og en som ikke er det. (Fra lærerintervju)

Før følte eg nok at på en måte hadde klasseforstandaren mykje meir ansvar enn meg. Og på ein måte du blir liksom litt sånn usynlig da. Du ser jo ikkje foreldra, du tar liksom ikkje del i disse vanlige tinga [...] så eg følte at sånn kunne eg ikkje tenkt meg å hatt det alltid. [...]Det er jo meir krevande å være klasseforstandar, men det er jo au meir interessant. Så eg synes det er veldig bra sånn som vi har det nå, altså. (Fra lærerintervju)

2. Fastlærerordningen gir en bedre oppfølging av hver enkelt elev.

Det er kjekt! Det fungerer jo på samme måte som en klassestyrer, egentlig. Men jobben er mer takknemlig, for du har ikkje fullt så mangen elevar å forholde deg til, og kan derfor bli litt meir kjent med de. (Fra lærerintervju)

Dette er det punktet som elevene også framhever:

- ⇒ *Hvordan er det å ha fastlærer i steden for klassestyrer?*
- ⇒ *Hvordan skal jeg forklare det? De vet jo mye mer hva du har gjort og liksom har oversikt når det er mindre grupper, da. Men det er jo litt uvant for vi som aldri har hatt det før.*
- ⇒ *Synes du det virker greitt?*
- ⇒ *Ja, det fungerer kjempefint det. (Fra elevrådsintervju)*

Eller som en annen elev uttrykker det:

Jeg liker bedre å ha primærlærer som nå, enn som det var før, for før måtte de hysje og da var de strengere, men nå trenger de ikke være så strenge. (Fra elevrådsintervju)

Foreldrene (= FAU) synes bare delvis å være kjent med fastlærerordningen. Men i den grad de er det, så er også de, som elevene, overveiende positive. De gir uttrykk for at de føler barnet blir sett og fulgt opp helst bedre enn før. Noen av dem nevner også som positivt at en har sluppet A- og B-klasser. En rektor hadde spurt elevene hvordan de var fornøyd med nyordningen:

Alle sa det var positivt Og det kom fram noe i begge klasser, og det var: "Før var vi A- og B-klasse, da var det konkurranse klassene imellom. Nå er det én klasse – nå er vi venner!" – Den synes jeg er litt fin.

3. Fastlærerordningen stimulerer teamarbeid mellom lærerne med sikte på mer elevaktive arbeidsformer.

Den direkte grunnen er at vi ønsker aktive elever og arbeid med arbeidsplaner, og at en full klasse da ble for mange å forholde seg til. (Fra lærerintervju)

Vi har det veldig trivelig her. Nå jobber vi jo mye mer sammen. Før jobbet vi mer for oss selv. [...] Før hadde alle sin klasse, og den hadde de ansvaret for, og vi brydde oss ikke så mye om hva de andre gjorde. Nå deler vi ansvaret og må dra lasset sammen. (Fra lærerintervju)

Det kommer imidlertid også fram noen bekymringer. En av dem går på om elevene ved stadig å forflytte seg mellom ulike grupperinger ”mister identiteten” som klassetilhørigheten ga. Ved en av skolene fortelles det at det fra foreldrene, før en startet med omstruktureringen, kom til uttrykk ganske sterk frykt for uro i den store klassen, og for at den enkelte elev skulle ”drukna” i mengden. Men da de hadde holdt på en stund (dvs. til vi gjorde våre intervjuer i okt./nov.) syntes foreldrene å være blitt beroliget.

Frivilligheten som hadde preget innføringen av fastlærerordningen blir nesten bare positivt omtalt. Men det er noen av lærerne som peker på faren ved at teamene utvikler seg ulikt, og at det blir ”flere skoler i skolen”. Noen nevner også den konflikten som var med lærerorganisasjonene. En rektor beskriver motstanden mot fastlærerordningen som *rent sånn fagforeningspolitiske ting*. Slik vi har forstått det, så var det ganske riktig slik i starten da fastlærerordningen kom opp, at lærerorganisasjonene var skeptiske:

Da vet jeg at de var nokså klare i uttalelsene sine. Dette var ikke noe som en skulle inn på, for det var for dårlige betingelser. Og hvis vi ikke fikk de 2 lønnstrinnene hver fastlærer, så burde vi si nei til det. Men det har vi jo gått tilbake på. Altså det var det de sa først her i kommunen, men så har vi jo gått inn på den ordningen allikevel fordi vi ser at der er så mange fordeler med det ellers. Selv om de må dele på klassestyrer-ressursen. (Fra lærerintervju)

En tillitsvalgt så på dem som hadde gått inn på fastlærerordningen som ”idealister”, og det var neppe ment bare som en hedersbetegnelse.

Mot slutten av intervjuet spurte vi mange om deres forventinger til utviklingen av skolen framover. Flere nevner at de regner med at om et par år er fastlærerordningen blitt gjennomført eller videreutviklet på egen skole. De fleste av dem håper det, men noen få nevner det med hva vi tolket som et anstrøk av resignasjon.

Det kan nok være noe i påstanden om at det i dette forsøksprosjektet, som i de fleste andre, er ”idealistene” som har gått foran. Men i dette tilfellet er det ikke bare dem, og vi avslutter med noen ord fra en som understreket at hun ikke oppfatter seg som en pedagogisk pionér:

- ⇒ *Eg er nok ikkje den som fyrst lar meg inspirera, heller, helste sist. [...] Men hvis de begynner å snakka om ting som eg synes høyrest greitt ut for elevane, så kan eg godt vera med, men eg er ikkje nogen sånn pedagogisk føregangsperson. Eg er helst i andre enden, trur eg. Men hvis det verkar fornuftig ut ifrå mitt bondevet, då er eg med. [...] Dette med fastlærerordninga er noge som me har ønska, og det at dei hadde begynt med det på andre skular – me syntes det hørt trygt ut. Me er fleire lærarar i klasseromet, og hvis det er ein elev med spesielle behov, så er det faktisk fleire som ser den eleven, og me kan diskutera. Så det var nok et ønske. [...]*
- ⇒ *Dette at Hå er blitt ”verdensberømt i Norge”, hvordan føler du for det – er det hyggelig eller plagsomt eller --?*
- ⇒ *Nei, eg synes ikkje det er plagsomt! Sånn som detta med fastlærer, det synes eg er noge av det beste som har skjedd på veldigt lenge. Og hvis dette er noge som andre skular og kan dra nytte av, så er det klart at ein må kunna finna ut kva som er godt med det og få det vidare. Nei, eg synes det er bare greitt, eg! Om det kjeme besøg regande heile vegen, så gjer ikkje det noge, de må berre koma, de er alltid velkommen!*

(Fra lærerintervju)

Kommentarer

Vårt inntrykk er at fastlærerordningen har bredt seg ganske raskt på skolene i Hå. Den kom imidlertid ikke ramlende ned fra intet, men står på skuldrene til det utviklingsarbeidet som har pågått i kommunen over flere år, særlig teamorganiseringen og arbeidet med å utvikle elevenes arbeidsplaner.

Mer spesifikt har ordningen på den enkelte skole vokst fram på en dobbel impuls, en innenfra og en utenfra. ”Innenfra” har en sett ordningen som en løsning på flere problemer: Ujevn arbeidsbyrde og ansvarsfordeling mellom lærerne, og vansker med å følge opp hver enkelt elev så godt som ønskelig var – spesielt med individualisering av arbeidsplanene. ”Utenfra” har skolekontoret lagt til rette og stimulert bl.a. ved å arrangere kurs og lignende, et besøk fra Navestad-skolen i Sverige synes å ha kommet på et gunstig tidspunkt.

Ordningen synes å være lettest å gjennomføre og gi størst gevinst ved større skoler, der det er flere klasser på hvert trinn, slik at det er flere ”kort” å samle inn og dele ut på nytt. Men den er også gjennomført i fådelt skole, der flere årskull er sett under ett.

Vurderingene må sies å være klart positive – fra rektorer, lærere, foreldre og elever. De kritiske merknadene som kommer fram er beskjedne.

Nøkkelen til en omlegging til fastlærersystemet synes å ligge i regnestykkene og de prioriteringene som er nødvendige i den sammenheng: Hvilke timer kan legges inn i denne potten? Vil en for eksempel legge inn deler av vikarbudsjetten og teamet dermed klare seg uten ordinær vikar? Er en villig til å redusere sosiallærerstillingen og la fastlærerne overta noen av disse oppgavene? Og finnes det noen andre ressurser som kan legges inn, for å fordeles på nytt til fastlærerne? Endelig så synes det viktig å finne en god løsning på pensjonspoeng-saken. Flere informanter var inne på at om så ikke skjer, er det fare for at det kan låse seg.

Endelig kan det kanskje være en idé å gjennomdrøfte hvilken betegnelse en skal bruke, så ikke "fastlærer" fester seg – uten at en kanskje egentlig etter drøftinger har bestemt seg for å velge eller holde fast ved dette begrepet.

Arbeidstidsordning

Lærerens arbeidstid har aldri vært lett å forstå for folk utenfor skolen. I skolen har det handlet om "leseplikt", det antall timer læreren skulle undervise i løpet av en uke. Denne "leseplikten" har historisk sett vært høyere i barneskolen enn i ungdomsskolen, og den har i ungdomsskolen vært høyere i praktiske enn i teoretiske fag. På begynnelsen av 1990 tallet fikk vi en ny arbeidstidsavtale. Denne delte lærerens arbeidstid opp i tre kategorier. Ved siden av den tiden som var satt av til undervisning, skulle årsverket bestå av en 540 timers ramme til forberedelse og etterarbeid, disponert av den enkelte lærer, og en 190 timers ramme til samarbeid, informasjon og utviklingsarbeid. Denne hadde rektor disposisjonsretten over. Etterhvert som stadig flere skoler gikk over til å organisere virksomheten rundt lærerteam med felles ansvar for en gruppe elever (f.eks. to klasser) øket behovet for felles tid til lærersamarbeid omkring undervisningsplanlegging.

Som en del av forsøksvirksomheten i Hå har alle skolene på forskjellige måter søkt om avvik fra "Særavtale om arbeidstid for undervisningspersonale", gjeldende til 30.juni 2000. Noen av endringene ville det i dag ikke vært nødvendig å søke om. Selv om ordningene som praktiseres i kommunen er forskjellige, er det et fellestrekk at lærerne har bundet mer tid på skolen.

Når man leser avtalen om forsøk med alternative arbeidstidsordninger, inngått mellom KUF og lærerorganisasjonene 16. mars 2001, er det tydelig å se at det er godt samsvar mellom de modeller partene er enige om å oppfordre kommuner og fylkeskommuner til å gjennomføre forsøk med, og de ordninger som allerede praktiseres i Hå. (Norsk lærerlags hjemmeside).

Det fremgår av avtalen mellom KUF og organisasjonene, at hovedmålsettingen med sentralt initierte forsøk er at de skal bidra til bedre kvalitet på undervisningen. Endrede arbeidsorganiseringer og arbeidstidsordninger skal bidra til økt elevkontakt, økt fleksibilitet og bedre ressursutnyttelse, samtidig som lærernes arbeidsvilkår og profesjonelle handlingsrom skal ivaretas.

I Hå har flere av skolene valgt en modell med todeling av årsverket, tid sammen med elevene og tid til andre oppgaver. Dette ligner det som kalles forsøk nr. 1 i avtalen mellom organisasjonene og KUF, et forsøk uten lesepliktsbestemmelser, men med bundet tid på skolen. I Hå er det også skoler som opererer med bundet tid på skolen fra f. eks. kl. 08.00 - 15.00. Der er eksempler med utvidelse av skoleåret for lærerne, og det er eksempler på at deler av 540 timers rammen skal brukes til lærersamarbeid på skolen.

Målene for forsøksarbeidet i Hå samsvarer da også godt med hovedmålsettingen bak de sentralt initierte forsøkene. Det er snakk om å fokusere på elevenes læringsarbeid, på relasjonene mellom lærere og elever, og på lærernes tilrettelegging av læringsmiljøet.

I Hå er det en klar sammenheng mellom arbeidsorganiseringen med lag og fastlærere, og arbeidstidsforsøkene som åpner for tettere og mer samarbeid mellom lærerne på laget. Arbeidsorganiseringen, med stor vekt på tema og prosjektarbeid og på elevenes selvstendige arbeid etter arbeidsplaner, forutsetter at lærerne bruker relativt mye tid til felles planlegging.

At mange skoler har søkt om fritak fra årstimetallet i fagplanene, krever også ekstra tid til felles planlegging for lærerne. Mange lærere gir uttrykk for at arbeidet med å sikre at hovedmålene i fagplanene kan nåes gjennom arbeidsplanene, tar mye tid.

Meningene blant lærerne er delte i forhold til forsøkene. De fleste er likevel positive og ønsker ikke å gå tilbake til de gamle ordningene. Det er mer positivt enn negativt ved at så mye tid er bundet til skolen mener de fleste.

Det mest positive er:

- det er blitt mye mindre hjemmearbeid

Ja altså nå er jeg kommet sånn inn i det der systemet at jeg er så mye her på skolen at jeg føler jo at jeg får gjort ganske mye av det som er forberedelsesarbeid. Så det er ikke så mye jeg trenger å ta med meg hjem. Men nå har jo jeg innført kontortid for meg selv her, slik at jeg sitter jo her og gjør en del av den individuelle planleggingen også. Men, ja jeg vil nok tro det. Jeg vil nok tro at det er en fordel å arbeide på denne måten.

(Fra lærerintevju)

- det er flere pedagogiske debatter
- lærerne lærer av hverandre
- det er mulig å dele på oppgavene - alle trenger ikke forberede alt

De negative konsekvensene som nevnes:

- det er vanskeligere å være deltidsansatt

Men det er jo dem da som har deltidsstillinger her som nok føler at det er forholdsvis mye oppbinding på dem.

(Fra lærerintvju)

- vanskeligere for småbarnsforeldre som ønsker fleksibel arbeidstid
- etter at elevene er gått hjem er det ofte lite energi og kreativitet igjen til samarbeid og planlegging

Kommentar

Det forsøks og utviklingsarbeidet som har vært drevet i Hå, spesielt i forhold til å realisere intensjonene i L97, har på mange måter handlet om å flytte fokus fra lærernes undervisning til elevenes læring. Det viktige er ikke om lærerne har "kommet gjennom sitt pensum", heller ikke om elevene har "gjort det som står i arbeidsprogrammet", men om elevene faktisk lærer det som læreplanen sier de skal lære. Arbeidsorganisering, arbeidstidsforsøk, arbeidsmåter, og etterhvert innføringen av portfolio som del av elevvurderingen, må sees i lys av dette.

Alle disse endringene av ytre rammer må imidlertid følges opp av endringer i lærernes måter å tenke og handle på om tiltakene skal få varige positive effekter.

Både rektorer og noen lærere er inne på dette, som en av rektorene uttrykker omtrent slik:

Lærerne er veldig ivrige etter å arbeide. De legger ned et kollosalt arbeid, men de bruker for mye tid til etterarbeid med å rette. All norsk og all matte skal rettes. De vektlegger skolen litt feil. Mange burde bruke mer tid på å legge til rette for elevene i stedet for den kontrollfunksjonen som synes å være veldig viktig nå.

Det er tydelig at det tar tid før nye tenkemåter slår gjennom. Noen skoler har arbeidet med organisering i lag og med tema og prosjektarbeid lenge. Andre er i startfasen. Det handler tydeligvis om ulike kulturer som har forskjellige oppfatninger om hva samarbeid faktisk dreier seg om.

Mens enkelte lag bruker mye av samarbeidstiden til å utvikle felles forståelse og til refleksjon over egen praksis, blir poenget med samarbeid andre steder oppfattet som om det først og fremst handler om å fordele oppgavene, slik at alle kan fortsette med sine individuelle forberedelser.

På dette området synes det altså å være et utviklingspotensiale på flere av skolene. Et potensiale som handler om å benytte den økte samarbeidstiden mer i tråd med målsettingene, både i læreplanen og i kommunens egne styringsdokumenter.

5 Avslutning

I denne første delrapporten er det fokusert på hvordan kommunen og skolene i Hå har benyttet de mulighetene som forsøksordningen har åpnet for. Kommunen ønsket endringer i leder- og organisasjonsstruktur for å videreutvikle skolene. I forsøket ligger intensjoner om at

- elevene selv skal være aktive i egen læring
- lærerne skal være aktive i tilrettelegging
- det skal legges til rette for nære og viktige relasjoner i læringsarbeidet

Arbeidet i denne rapporten bygger, som vi nevnte innledningsvis, på sentrale dokumenter i forsøket og et omfattende intervjumateriale. Vi har i den første analysen tatt fatt i den delen av materialet som har hatt gitt oss kunnskap om skolene, forsøket ved den enkelte skole og erfaringer så langt med organisering i lag, innføring av lagleder og fastlærer og ulik bruk av arbeidstidsavtale.

Intervjuene fra høsten 2000 inneholder i tillegg mye informasjon i forhold til andre problemstillinger som er aktuelle for evalueringa. Data vi samlet inn i den første intervjurunden vil derfor bli brukt i senere rapporter. Dette gjelder bl. annet endringer i rektorrollen, lærerrollen, elevrollen og forholdet skole-hjem.

Oppsummering

Vi har i oppsummeringen trukket fram det som har markert seg sterkest i vårt intervjumateriale i forhold til lag, lagleder, fastlærer og avvik fra arbeidstidsavtale.

Sentralt i forhold til lagleder

Rapporten trekker spesielt fram i forhold til lagleder at:

- det har vært lignende funksjoner i skolen før, men nå er funksjonen blitt formell. Den er en definert faglig lederstilling med tids- og lønnskompensasjon.
- det kan være ulik stillingsbeskrivelse av lagleders jobb på de ulike skolene, men i vårt materiale er det også mange likhetstrekk.

Ved de fleste skolene:

- er lagleder tilsatt av rektor
- danner rektor og laglederne skolens lederteam
- er de fleste av tidligere inspektøroppgaver delegert til laglederne
- er en av laglederne rektors stedfortreder når rektor ikke er på skolen

Ved en del skoler:

- har både lagleder og rektor medarbeidersamtaler
- har man ikke enda funnet en vikarordning man er helt fornøyd med

Utfordringer kan være at:

- det er ulikt hvor langt skolene har kommet i forhold til gode rutiner ang. innkjøp, budsjett og lignende oppgaver, og / eller delegering av administrative oppgaver til administrativt personale
- vinklingen av eller innholdet i medarbeidersamtalen bør klargjøres og gjennomføres i forhold til at lagleder er faglig tilsatt og rektor er den som har arbeidsgiveransvar

Utfordringer det kan være greit å tenke på for skoler/kommuner andre steder som vil gjøre noe lignende:

- at det settes krav til personalbehandling og personalansvar i forbindelse med inspektører som mister sin stilling
- det ved innføring av en ny organisering av lederstillinger ved skolene kan forventes en viss motstand generelt

Sentralt i forhold til organisering av lag på en skole

Utfordringer som er blitt trukket fram er bl.a. at:

- det kan være vanskelig å beholde god kontakt på tvers av lag ved en skole. Det er viktig å bygge opp et godt fungerende lag, samtidig som det er viktig å huske på at skolen også skal være en samarbeidende enhet med en god skolekultur.

Sentralt i forhold til fastlærerordningen

Rapporten viser at

- fastlærerordningen høsten 2000 ble forsøkt ved de fleste skolene i Hå, på ett eller flere trinn, og ved en skole på alle trinn
- begrepet ”fastlærer” er det mest brukte, men også andre betegnelser er i bruk for det samme, så som primærlærer og kontaktlærer
- innholdet i begrepet er mer omfattende enn ”delt klassestyreransvar”, det omfatter også ansvar for arbeidsplanene i alle fag for ”egne” elever, varierte lærings- og undervisningsformer og et tett lærersamarbeid.

Vurderingene er i hovedsak klart positive, både fra elever, foreldre, lærere og rektorer. Det som særlig vektlegges er at

- det blir en jevnere og mer rettferdig fordeling av arbeid, ansvar og status mellom lærerne
- ordningen gir en bedre oppfølging av hver elev
- den stimulerer til teamarbeid mellom lærerne, og dermed bedre utnytting av lærernes kompetanse

Utfordringene synes særlig å være knyttet til

- ressursberegningen – hvilke timeressurser kan legges inn og fordeles på fastlærerne på et klassetrinn, og hva medfører en slik ”new deal” av konsekvenser for hvilke oppgaver fastlærerne må ta ansvar for
- i hvilken grad det – som det ble praktisert høsten 2000 – skal være en frivillig sak for den enkelte lærer å delta i en fastlærerordning
- at det kommer en tilfredsstillende løsning på pensjonsberegningen ved å være fastlærer, sammenliknet med å være klassestyrer

Sentralt i forhold til arbeidstidsordningene

Rapporten trekker spesielt fram at:

- ordningene som praktiseres i kommunen er noe forskjellige på de ulike skoler, men et fellestrekk er at lærerne har bundet mer tid på skolen.
- noen av endringene ville det i dag ikke vært nødvendig å søke om etter avtalen inngått mellom KUF og lærerorganisasjonene 16. mars 2001.

Lærernes vurderinger av avvik fra arbeidstidsavtalen er delte. De fleste er likevel positive og ønsker ikke å gå tilbake til de gamle ordningene. Det mest positive er:

- det er blitt mye mindre hjemmearbeid
- det er flere pedagogiske debatter
- lærerne lærer av hverandre
- det er mulig å dele på oppgavene - alle trenger ikke forberede alt

Det er utfordringer knyttet til:

- at lærere kan være deltidsansatt
- lærere som er småbarnsforeldre og som ønsker fleksibel arbeidstid
- at det kan være lite energi og kreativitet igjen til samarbeid og planlegging etter elevene er gått hjem

Oppsummering av seminar.

Invitasjon til seminaret 4.september 2001 ble sendt ut av skoleadministrasjonen i Hå 15.08.01. (vedlegg 6). Seminaret fulgte disposisjon i innkallinga.

- Skoleinspektør Ragnvald Riis ønsket velkommen og ledet presentasjon av deltakerne.
- Skolesjef Olav Lindal innledet om bakgrunn for arbeidet med forsøket og evalueringa.
- Evalueringsgruppa "tok over".
 - Presentasjon av evalueringsarbeidet, hva som til nå er gjort og noen tanker framover (Vedlegg 7)
 - Etter presentasjonen ble det gjennomført en gjennomgang av kapitlene i rapporten med diskusjon, tilbakemelding og korrigerings av faktafeil. Deltakerne fikk i tillegg 14 dager på seg til å melde ytterligere feil de fant ved mer nøyaktig gjennomlesing av den foreløpige rapporten. Det er kom en del innspill, men ikke svært mange. Nesten samtlige innspill ble arbeidet inn i den endelige utgaven av rapporten.
 - Tiden i siste del av seminaret ble brukt til et gruppearbeid der vi ba deltakerne gi oss områder som kunne tenke seg nyttig for dem, at vi gikk spesielt inn på i evalueringa i det videre arbeidet (Vedlegg 8)

Vi bad de ulike gruppene sette opp innspill til oss skriftlig slik at vi kunne ta med innspillene "hjem".

Fra lærere og tillitsvalgte fikk vi:

- Hvordan er læringa?
- I hvilken grad makter vi tilpassinga med hensyn til arbeidsmåter, sosiale ferdigheter og faglig?
- Registreringer / iakttagelser som går på lærernes utvikling mot det som er skolens mål, for eksempel læreren som veileder, formidler, som setter eleven i sentrum
- Rivaliseringen mellom team. Hvilket team gjør det best, får best resultater...?

- Forhold mellom lagleder og administrasjon. Hvordan virker dette på de ulike lagene? Hvilke oppgaver teamleder blir tillagt og hvordan oppgavene påvirker samspille i gruppene?
- Lærersamarbeid. Hvordan fungerer det? Samhandling - ansvarsfordeling. Hvem setter sammen team?

Fra rektorene:

- Vi ønsker at HiA prioriterer hva de ser av utvikling på skolene i vurderingsarbeidet.
- Hva er det som fremmer de aktuelle målene - noen / eller alle?
- Blir laglederressursen pulverisert ved å dele den ut på mange lagledere? Eksempel. Blir 4 lagledere for mye kanskje, 2?
- Er ledelsesressursen stor nok? Skal rektor ved små skoler ha 100%?
- Vi er opptatt av at noe positivt skjer i punkt 1 (elevene), punkt 2 (lærerne), punkt 3 (foreldre) og punkt 5 (laglederne). Skjer utvikling?

Fra laglederne:

- Tids- og lønnsressurs i forhold til stillingsinstruksen på den enkelte skole
- Forskjellen på stillingsinstruksene og praksis på de enkelte skolene
- Har dette med lagleder gjort at trivselen blant kollegiet har blitt bedre?
- Ser vi den enkelte lærer bedre?
- Får nå lærerne mer medbestemmelse over ting?
- Fungerer skolen sin organisasjon bedre?
 - Elevmedvirkning? Fastlærer?
- Endringer i skolen opp mot elevene sin læring.
- Forskjeller på skolene. Skal det være slik?
 - Tidsforskjeller
 - Lønnsforskjeller
 - Organiseringa. Hvem blir lagledere? (Åremålsstilling? Rullering? Søknad?)
- Lagleder / inspektør - sammenligning

Fra elevene:

- Hvordan elevene liker å arbeide og hva lærer de mest av?
- Hvor mye av det elevene er med på å bestemme blir utført?
- Arbeidsbelastning på arbeidsplan + utenom arbeidsplan!
- Hvor stor del av dagen bør være studietid?
- Hvor stor innvirkning på din egen arbeidsplan? Alle må gjøre en-stjernesoppgaver, men viss du vil ha de beste karakterene må du gjøre to- og tre-stjernesoppgavene også. Dette blir ofte alt for mye arbeid.
- Læreren hjelper oss - men mange ganger hjelper han/hun bare noen.
- Undersøke om elevene virkelig arbeider - at de ikke sender lapper og kikker ut av lufta osv.
- Se om elevene er tydelige når de søker hjelp?
- Finn ut om det er elever som plager andre elever?
- Hjelper læreren elever som skriker etter hjelp, i stedet for de som har sittet lenge og ikke sagt noe?

Fra foreldrene:

- På hvilken måte kan foreldrene påvirke elevene sin læring?

- I hvilken grad ønsker lærerne (eventuelt skolene) at foreldrene er med i planlegging og vurdering?
- Hvilke rutiner har skolene for å informere hjemmene? Vi må få sjanse til å komme med innspill før ting er i gang.
- Det ser ut til at de ulike skolene har svært ulikt syn på foreldregruppa (grunnholdning). Fører denne omlegginga til endring?

Sluttord

I denne rapporten har vi spesielt beskrevet lag, lagleder, fastlærer og arbeidstidsordning. Dette er elementer som er nært knyttet sammen og delvis avhengig av hverandre.

Med forsøket tar skolene i Hå sikte på å styrke læringssituasjonene ved å sette elevens læringsarbeid i sentrum. Med det menes bl.a. at elevene skal ha innflytelse på hva og hvordan. Lærerne skal i hovedsak veilede elevene. I tillegg vektlegges at lærerne bør ha stor grad av medinnflytelse.

Et annet viktig punkt i utviklingsarbeidet handler om å skape gode relasjoner i ulike grupper. Dette gjelder grupper av elever, grupper der både elever og lærere deltar og også i ulike personalgrupper. I tillegg legges det vekt på relasjonene til lokal- og storsamfunnet.

Som før nevnt er dette verdier og aktiviteter som er viktige for vår evalueringsstudie og beskriver noe av hva Hå kommune legger i "ein god skule". Ikke alle sidene er like lette å beskrive eller måle, men vi ser fram til å følge forsøket i Hå videre.

Kilder

Evaluering av L 97, Prosjekttorget, Norges forskningsråd.

<http://www.hihm.no/r97evaluering/katalog.htm#11> (dato: 15.03.01)

Fylkesmannen i Rogaland.

http://www.fylkesmannen-rog.no/miljostatus/regional_areal.html (dato: 22.03.02)

Hå kommune, skriv pr. 28.07.99

Informasjonsbrosjyre. www.nordsjovegen.no (dato: 22.03.02)

Lov om grunnskolen og den vidaregående opplæring (Opplæringsloven. Gjeldende fra 1. august 1999.) <http://www.lovdata.no/all/nl-19980717-061.html> (dato: 14.03.01)

Norsk lærerlags hjemmeside:

(<http://www.norsk-larerlag.no/Aktuelt/blanding/dbafile4659.html>)

Protokoll fra møte mellom KUF og 7 skoler i Hå. (Oslo 30.juni 1999)

Særavtale om arbeidstid og ressursbestemmelser for skoleledere i grunnskolen.

<http://www.odin.dep.no/kuf/norsk/regelverk/rundskriv/014005-991217/index-dok000-b-n-a.html> (dato: 14.03.01)

Oversikter over tabeller, figurer og vedlegg

Oversikt over tabeller i rapporten

- Tabell 1. Oversikt over skoler og hva de ulike skolene har benyttet av avvik i forsøksarbeidet.
- Tabell 2. Tidsoversikt over forsøket og evaluering av forsøket.
- Tabell 3. Oversikt over antall lagledere på hver skole og fordelingen av lønnstrinn.

Oversikt over figurer i rapporten

- Figur 1. Organisasjonskart over skoleorganisasjonen i Hå kommune.
- Figur 2. Eksempler på arbeidsoppgaver til et lag.

Oversikt over vedlegg til rapporten

- Vedlegg 1: Skriv fra Hå kommune om innhold og organisering av skolene i Hå fra 28.07.99
- Vedlegg 2: Oversikt over møter og tider vi har vært rundt på ulike skoler i forhold til breddestudien og delrapport 1.
- Vedlegg 3: Forespørsel om ulike faktaopplysninger om skolene.
- Vedlegg 4: Punkter fra hovedtillitsvalgte i kommunen
- Vedlegg 5: Intervjuområder
- Vedlegg 6: Innkalling til seminar om foreløpig rapport
- Vedlegg 7: Figur over gangen i forsøket, presentert på seminar 4.september 2001
- Vedlegg 8: Spørsmål til diskusjon på seminar i forbindelse med prosjektet: Evaluering av forsøk i grunnskolene i Hå.

Vedlegg